

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLERİNİN ÖLÇME DEĞERLENDİRME
YETERLİKLERİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Gülnihal KOŞUT

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2023

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ÖLÇME
DEĞERLENDİRME YETERLİKLERİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Gülnihal KOŞUT

2023

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
ÖLÇME DEĞERLENDİRME YETERLİKLERİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

MEASUREMENT AND EVALUATION COMPETENCIES OF SOCIAL STUDIES
TEACHERS IN INCLUSIVE EDUCATION, PROBLEMS THEY FACE AND
SOLUTION SUGGESTIONS

Gülnihal KOŞUT

Doç. Dr. Abdurrahman MENGİ

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2023

ONAY SAYFASI

Gülnihal KOŞUT tarafından, Doç. Dr. Abdurrahman MENGİ danışmanlığında hazırlanan “Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Yeterlikleri, Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri” başlıklı bu çalışma, 08/09/2023 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 18/08/2023 tarihli ve 2023/43-3 sayılı kararı ile Doç. Dr. Abdurrahman MENGİ Başkanlığında, Doç. Dr. Abdurrahman MENGİ, Dr. Öğr. Üyesi Metehan KUTLU ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin BAYRAM Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Uygundur

.../.../...

Prof. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

Öz

Lisans eğitimlerinde kaynaştırma öğrencilerinin ölçme ve değerlendirilmesine yönelik herhangi bir ders almayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin ölçme ve değerlendirilmesi konusunda güçlük yaşamaları kuvvetle muhtemeldir. Literatüre bakıldığında Türkiye’de bu soruna ilişkin herhangi bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme konusundaki yeterliliği ve ölçme değerlendirme sürecinde karşılaştığı güçlükler bu araştırmada merak konusu olmuştur. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme yeterliklerine, karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik bir durum tespiti yapmaktır. Araştırmada nitel araştırma yönteminden hareketle durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Araştırma Van ili merkez ilçelerinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu kaynaştırma öğrencisi bulunan 30 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma verileri betimsel analiz tekniğinden hareketle analiz edilmiş ve sunulmuştur. Araştırmada kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin girdiği sınıfların kalabalık olması, sosyal bilgiler ders içeriklerinin özel gereksinimli öğrencilerin seviyesine uygun olmaması, öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme sürecinde öğrencilerle iletişim güçlüğü yaşaması, kaynaştırma öğrencilerinin öğrenmede ve okuduklarını anlamada güçlük yaşaması bulgularına ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik ölçme-değerlendirme uygulamaları konusunda ise kendilerini yetersiz buldukları, kaynaştırma öğrencilerinin okuma ve yazma yetersizliğinin olması sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada kaynaştırma öğrencilerine yönelik yapılan ölçme ve değerlendirmelerin daha sağlıklı yapılması için sosyal bilgiler öğretmenlerine hizmet içi eğitimlerle mesleki gelişimlerinin sağlanmasına, illerde araştırma yapacaklara ve eğitimcilere yönelik birkaç öneride bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: Kaynaştırma eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi, ölçme ve değerlendirme.

Abstract

Social studies teachers who have not got any lesson for quantification and consideration of inclusive students are strongly possible to have difficulties about quantification and consideration of inclusive students. When the literature is examined, it is not encountered any scientific work for that problem in Türkiye. For that reason. Social studies teachers' who have inclusive students in their classes quantification and consideration sufficiency and the difficulties that they encounter during quantification and consideration has become object of curiosity in that research. Hence, the aim of this research is to make a determination of the situation for Social studies teachers' quantification and consideration sufficiency, the difficulties they encounter and solution proposals. With reference to qualitative research method, case study pattern has been preferred in the research. The research was conducted in the central counties in Van. Working group of the research consists of 30 social studies teachers who have inclusive students. Research data have been picked up with semi-structured interview technique. Research data have been analyzed and presented to descriptive analysis technique. It has been reached to the results such as the crowded classes that the teachers who have inclusive students, impropriety of social studies course content for special needs students, teachers' having communication difficulties to students during the period of quantification and consideration, low level of inclusive students and their having difficulty understanding in the research. In the research, it has been reached also the results that teachers have significant difficulties about evaluation inclusive students with the respect of quantification and consideration and their deficiency. Some proposals have been suggested to social studies teachers to make better quantification and consideration of students by providing with in-service training, the people who will research and educators.

Key Words: Inclusive education, social studies, quantification and consideration.

Teşekkür

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam sürecinde akademik tutum ve disiplinli olması hasebiyle örnek aldığım aynı zamanda tez hazırlama sürecinde her türlü desteği, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen, bütün sorularıma sabırla ve güler yüzünü hiç eksik etmeden cevap veren, her görüştüğümüzde önemli vaktini benim için ayırarak sürekli bana gerekli yolu gösterip tez çalışmamda beni hep motive eden, tezin her aşamasında bana fazlasıyla destek olan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Abdurrahman MENGİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sorularının şekillenmesinde uzman görüşleri ile katkı sunan, tez savunmamda jüri görevini yapan ve iki kez tezimi baştan sona kadar okuyan, görüş ve önerileriyle tezimin olgunlaşmasına katkı sağladıkları için hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Metehan KUTLU'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin BAYRAM'a teşekkürlerimi sunuyorum. Bir de üniversitemizin Eğitim Bilimleri Enstitüsü çalışanlarına ve özellikle Enstitü Sekreteri Cesim ALADAĞ'a teşekkür ediyorum.

Son olarak da her koşulda yanımda olup beni sevgiyle destekleyen annem Hamiyet SAĞLAM'a ve eşim Mehmet Nuri KOŞUT'a sevgi, saygı ve sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

“Sosyal bilgiler dersini seven özel gereksinimli öğrencilere...”

İçindekiler

Öz.....	i
Abstract	ii
Teşekkür.....	iii
Tablolar Dizini.....	vii
Şekiller Dizini.....	viii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	ix
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
Araştırma Problemi	4
Sınırlılıklar	4
Sayıltılar	5
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli.....	6
Eğitim	6
Özel Eğitim.....	6
Kaynaştırma/Bütünleştirme Eğitimi	8
Sosyal Bilgiler Öğretimi	16
Ölçme ve Değerlendirme	22
İlgili Alanyazın	27
Bölüm 3 Yöntem.....	30
Araştırmanın Yöntemi ve Deseni.....	30
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	31
Veri Toplama Aracı	32
Veri Toplama Süreci.....	33
Veri Analizi	33

Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler	34
Araştırmanın İnanırlılığı.....	35
Bölüm 4 Bulgular ve Yorum.....	37
Kaynaştırma öğrencilerine yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme tekniklerine ve uygulama sıklığına İlişkin Bulgular	37
Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirme Yeterliliklerine İlişkin Bulgular	39
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Ölçme-Değerlendirme Konusunda Karşılaştığı Güçlüklerle İlişkin Bulgular	40
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Ölçme-Değerlendirme Konusundaki Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular	46
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	49
Öneriler	51
Kaynakça.....	52
EK-A: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	60
EK-B: Bilgilendirme ve Onam Formu.....	61
EK-C: Etik Beyanı.....	63
EK-D: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	64

Tablolar Dizini

Tablo 1 Katılımcı Öğretmenlerin Demografik Bilgileri	32
Tablo 2 Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Yapılan Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine ve Uygulama Sıklığına İlişkin Görüşler.....	37
Tablo 3 Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme- Değerlendirme Yeterliliklerine İlişkin Görüşler	39
Tablo 4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Performansını Belirlemede Karşılaştığı Güçlüklere İlişkin Görüşler.....	40
Tablo 5 Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları Sürecinde Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Görüşler.....	42
Tablo 6 Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme – Değerlendirmeyi Amacına Uygun Yapıp Yapmadıklarına Yönelik Karşılaştıkları Güçlüklere İlişkin Görüşler	45
Tablo 7 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Ölçme- Değerlendirme Konusundaki Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşler	46

Şekiller Dizini

Şekil 1. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının içeriği.	9
Şekil 2. Özel gereksinimli öğrencilerin sayısı.....	13
Şekil 3. Özel eğitimde sosyal bilgiler dersinin kazandırmış olduğu beceriler	18

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

BM: Birleşmiş Milletler

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

SBÖ: Sosyal Bilgiler Öğretmeni

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

ÖBA: Öğretmen Bilişim Ağı

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde araştırmaya ait problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve araştırma problemi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Problem Durumu

Günümüzde bireye önem veren eğitim bilimi bireylerdeki öğrenme farklılıklarına uygun yeni anlayışlar geliştirmeye hedeflemektedir. Eğitim biliminde bireyler arasındaki öğrenme farklılıklarına odaklanan ve bireyin daha nitelikli eğitim almasını sağlayan bilimsel çalışmalar gün geçtikçe ön plana çıkmaktadır. Böylece eğitim bilimi, dünyadaki gelişmeler ve çağın yenilikleri ışığında bireysel farklılıklara odaklanan yeni bilimsel çalışmalara imza atmaktadır. Ülkemizde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu kapsamında eğitimin, hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese açık olduğu genellik ve eşitlik ilkesiyle yasal güvenceye alınmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Eğitim hakkındaki bu temel ilke kaynaştırma öğrencilerinin eğitimlerini de kapsamaktadır. Kaynaştırma öğrencileri genel eğitim sistemi içinde herhangi bir ayrılmaya tabi tutulmadan akranlarıyla aynı eğitim ortamlarında ders görmekte, benzer eğitim programı ve çeşitli ölçme-değerlendirme sistemlerine tabi tutulmaktadırlar. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi sayesinde uygun eğitim ortamlarında kaynaştırma öğrencilerinin eğitim haklarından yararlanmaları ve eğitim hayatına devam etmeleri sağlanmaktadır (Yaylacı ve Aksoy, 2016). Böylece kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla kaynaştırma öğrencileri akranlarıyla aynı okul ve sınıfta bireyselleştirilmiş eğitim programları sayesinde ve farklı ölçme değerlendirme teknikleri ile eğitim haklarında yararlanmaktadırlar (Kırcaali İftar, 1992). Bazı araştırmalar kaynaştırma öğrencilerin akranlarıyla birlikte eğitim almaları psiko-sosyal gelişimlerini olumlu yönde desteklediğini göstermektedir (Kargın, 2007; Mitchell, 2008). Dolayısıyla kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi, kaynaştırma öğrencilerin psiko-sosyal gelişimlerine olumlu katkı sağlamaktadır (Özmen, 2009).

Kaynaştırma öğrencilerin psiko-sosyal gelişimleri için sosyalleşmesi ve çevresine uyum sağlaması önemlidir. İlkokul ve ortaokullarda sosyalleşmeyi sağlayan en temel ders sosyal bilgiler dersidir. Vatandaşlık kavramının öğretildiği

sosyal bilgiler dersi, kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşmesine yardımcı olmakta ve bağımsız yaşam becerileri geliştirmektedir. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi ile hedeflenen kazanımlar kaynaştırma öğrencilerinin sosyal gelişimlerine önemli katkı sunmaktadır (Özmen, 2015; İlk ve Açıkalın, 2018; Sarılarhamamı ve Demirkaya, 2021; Öztürk ve Akdal, 2022). Keza sosyal bilgiler dersi ile özel eğitimin kazanımları paralellik arz etmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinin kaynaştırma öğrencilerin sosyalleşmeleri ve bireysel gelişimleri için çok önemli bir ders olduğu söylenebilir. Yine kaynaştırma öğrencileri için önemli bir ders olan sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlikleri de önemlidir.

Bu araştırmada sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yeterlikleri öğrencilerin öğrenme ve kazanım durumlarını ortaya çıkarmada önemli bir husus olarak görülmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin akranlarına göre dezavantajlı konuma düşmelerini engellemek için gelişimlerinin izlenmesi ve geçerli bir değerlendirme süreçlerinden geçmesi gerekir. Sosyal bilgiler dersi kazanımlarının kaynaştırma öğrencileri için etkisi göz önüne alındığında ölçme ve değerlendirme uygulamalarının kaynaştırma öğrencilerinin hayatını etkilediğini düşünülebilir. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında yer alan kazanımları nasıl belirlediği, kaynaştırma öğrencilerinin ölçme ve değerlendirmelerini nasıl yaptıkları merak konusu olmuştur. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde kaynaştırma öğrencilerinin ölçme ve değerlendirmeleriyle ilgili herhangi bir eğitim de almadıkları bilinmektedir. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme konusundaki yeterliliği ve ölçme değerlendirme sürecinde karşılaştığı güçlükler araştırılmak istenmiştir. Kaynaştırma öğrencisi bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme konusunda karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi ve bu konuda çözüm önerilerin geliştirilmesine ilişkin bu araştırmayla sonraki araştırmalar için kaynak niteliğinde küçük bir eser ortaya çıkması beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bireylerin öğrenme becerileri birbirinden farklıdır (Goldberg ve Baker, 1970). Bazıları hızlı öğrenirken bazılarının öğrenme becerisi yavaştır. Kaynaştırma öğrencilerinin de akranlarına göre öğrenme becerisi yavaştır. Buna rağmen aynı ortamda eğitim alabilmektedirler. Kaynaştırma öğrencisinin akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitim görmesine kaynaştırma eğitimi denilmektedir (Atkın, 2011; Batu, 2000). Kaynaştırma eğitimiyle kaynaştırma öğrencilerinin öğrenme becerileri geliştirilip sosyalleşmelerinin hedeflenmesi, kaynaştırma eğitimi ve sosyal bilgiler dersinin amaçlarını paralel kılmaktadır. Çünkü sosyal bilgiler dersi ile ilkökul ve ortaokullardaki öğrencilerin sosyalleşmeleri hedeflenmektedir (Doğanay, 2002; Özpolat 2009). Böylece kaynaştırma eğitimi ile kaynaştırma öğrencilerinin toplumsal normları kazanarak ve bağımsız yaşam becerileri edinerek sosyalleşmeleri sağlanmaktadır (Özpolat, 2009). Kaynaştırma öğrencilerinin bireysel ve sosyal gelişimine katkı sunan baş aktör ise sosyal bilgiler öğretmenleridir. Sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerinin sosyalleşmelerine, demokratik düşünebilmelerine, üretken ve etkin vatandaş olabilmelerine doğrudan katkı sunmaktadırlar. Ancak özel eğitim konusunda veya kaynaştırma öğrencilerin eğitimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan sosyal bilgiler öğretmenleri akranlarına göre öğrenme becerileri yavaş olan kaynaştırma öğrencilerinin eğitimleri ve ölçme değerlendirmeleri konusunda güçlük yaşamaları kuvvetle muhtemeldir. Örneğin kaynaştırma öğrencilerinin okuduğunu anlama konusunda zorlanması, sosyal bilgiler dersinin kazanımlarına uygun olarak hazırlanan yazılı sınav formatının kaynaştırma öğrencilerinin seviyesine uygun olmaması, kaynaştırma öğrencilerinin ölçme araçlarını tanımaması gibi durumlar sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine ölçme ve değerlendirme uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki performanslarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin bilgi, beceri yeterliliklerinin ne olduğu ve bu konuda ne tür güçlükler yaşadıkları merak konusu olmuştur. Ayrıca Literatüre bakıldığında Türkiye’de kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yeterlikleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine dair

herhangi bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu da bu araştırmanın özgün değerini artırmakta ve araştırmanın literatüre katkı sunması noktasındaki önemini ortaya koymaktadır. Araştırmanın amacı kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler ğretmenlerinin lme değerlendirme yeterliklerine, karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik bir durum tespiti yapmaktır. Bu araştırmanın sonraki araştırmalara ışık tutarak literatüre katkı sağlanması n görülmektedir.

Araştırma Problemi

Araştırmada kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler ğretmenlerinin lme değerlendirme yeterlikleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin neler olduğu problemine odaklanılmıştır. Araştırma probleminin ortaya konulması için Van ilindeki kaynaştırma ğrencisi bulunan sosyal bilgiler ğretmenlerinin görüş, düşünce ve önerilerine başvurulmuştur. Araştırma problemine ilişkin belirlenen genel amaç çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranılmıştır.

1. Sosyal bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik ne sıklıkta ve hangi tekniklerle lme-değerlendirme yaptıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde lme-değerlendirme konusundaki yeterlilik düzeylerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
3. Sosyal bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde lme-değerlendirme konusunda karşılaştığı güçlüklere ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde lme-değerlendirme konusuna ilişkin çözüm nerileri nelerdir?

Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- Van ilinde görev yapan ve sınıfında kaynaştırma ğrencisi olan 30 sosyal bilgiler öğretmeniyle yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla ulaşılan veriler ile sınırlıdır.

Sayıtlılar

- Katılımcıların görüşme formundaki sorulara doğru yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli

Eğitim

Türk Dil Kurumu (TDK)'nın sözlüğüne göre eğitim *“Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye”* şeklinde tanımlanmıştır (<https://sozluk.gov.tr>). Bu tanımda bireylerin ihtiyacı olan bilgi ve becerilerin eğitim yoluyla bireye kazandırıldığına dikkat çekilmiştir. Ertürk (1994) eğitimi *“bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen değişme meydana getirme süreci”* olarak tanımlamaktadır. Demirel (1999) ise eğitimi *“Bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürleme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme süreci”* olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlarda eğitim genel anlamda bireylerin davranışlarındaki olumlu değişimlere vurgu yapmaktadır. Değişmeden maksat planlı ve programlı bir şekilde bireyde istenilen davranışların meydana gelmesidir. Eğitimin *“eğitilen bireyde istenilen davranış oluşturma işi, davranışı yaşayarak kazanabilmesi, davranışın önceden saptanan eğitim amaçlarına uygun olması ve davranışın oluşturulabilmesi planlanmış bir eğitim sürecinden geçmesine bağlı olduğu”* (Başaran, 1994, akt, Gül, 2004) gibi niteliklerinden bahsedilebilir.

Özel Eğitim

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)'nde özel eğitim; *“bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim”* olarak tanımlanmaktadır.

Özel eğitim, bazı özel gereksinimli öğrencilerin önemli derecede farklılaşan öğrenme durumlarının olması sebebiyle bireysel bağımsızlıklarını kazanabilmeyi sağlayan ve yaşam standartlarını en üst seviyeye taşımayı hedefleyen bir eğitim hizmetidir (Gündüz ve Akın, 2015).

Özel gereksinimli öğrenciler normal gelişim gösteren akranlarına göre öğrenme konusunda bireysel eğitim programına ve sistematik bir öğretime ihtiyaç duymaktadırlar. Özel gereksinimli öğrencilerin büyük bir kısmı eğitimlerini normal sınıflarda almaktadırlar. Fakat bazıları özel sınıflarda bazıları da gündüz ve yatılı okullarda eğitimlerine devam etmektedirler (Eripek, 2005).

Özel gereksinimli öğrenciler için alanında uzman öğretmenler, özel eğitimin yapısına göre geliştirilmiş programlar, özel gereksinimli öğrencilerin özelliklerine göre tasarlanmış ortamlar özel eğitim sayesinde sağlanmaktadır. Bu sayede özel gereksinimli öğrencilerin kendilerine yeterli hale gelmesi ve toplumda bağımsızlığını kazanmış bir birey olarak var olması sağlanmış olmaktadır. Özel eğitim aynı zamanda özel gereksinimli öğrencilerin zamanla üretken ve topluma faydalı bireyler olarak yaşamlarını devam ettirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2006).

Özel gereksinimli öğrenciler. Özel gereksinimli öğrenciler, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerdir. Okullarda özel eğitim alırlar. Özel gereksinimli öğrenciler görme yetersizliği, işitme kaybı, zihinsel yetersizlikler gibi durumlarından dolayı ciddi problemler yaşayabilmektedirler. Özel eğitime ihtiyaçları sürekli olabilir veya belli bir süre sonra böyle bir desteğe ihtiyaçları kalmayabilir. Öğrenciler sonradan da özel eğitim ihtiyacını kendiliğinden geliştirebilir (Mohanty&Mohanty, 2011, akt, Sarılarhamamı, 2020).

Özel gereksinimli öğrencilerinin eğitimleri. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri özel eğitim hizmetleri yoluyla sağlanır. Öncelikle eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekipleri tarafından öğrencinin yeterliliklerini ve gelişimlerini gösteren raporlar hazırlanmaktadır. Daha sonra bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) birimi sunulan bu rapora göre öğrencinin eğitim programını hazırlar ve dosya haline getirmektedir.

Özel gereksinimli öğrencilere özel eğitim hizmeti verilirken öğretim girdilerinin zorluk düzeyi, sunuş biçimleri ve kullanılan araç gereçlere dikkat etmek oldukça önemlidir. Öğrencilerin özel gereksinimlerine göre içerikler hazırlanmakta ve her derse uygun bir şekilde yeniden düzenlenmektedir. Görsel materyaller ve şemalara daha çok yer verilmektedir. Öğretim çıktılarında ise öğrencilerden gelen geri dönütlerin yine özel gereksinimlerine uygun bir biçimde alınması hedeflenmektedir. Örneğin az seçenekli işaretlemeler yapması

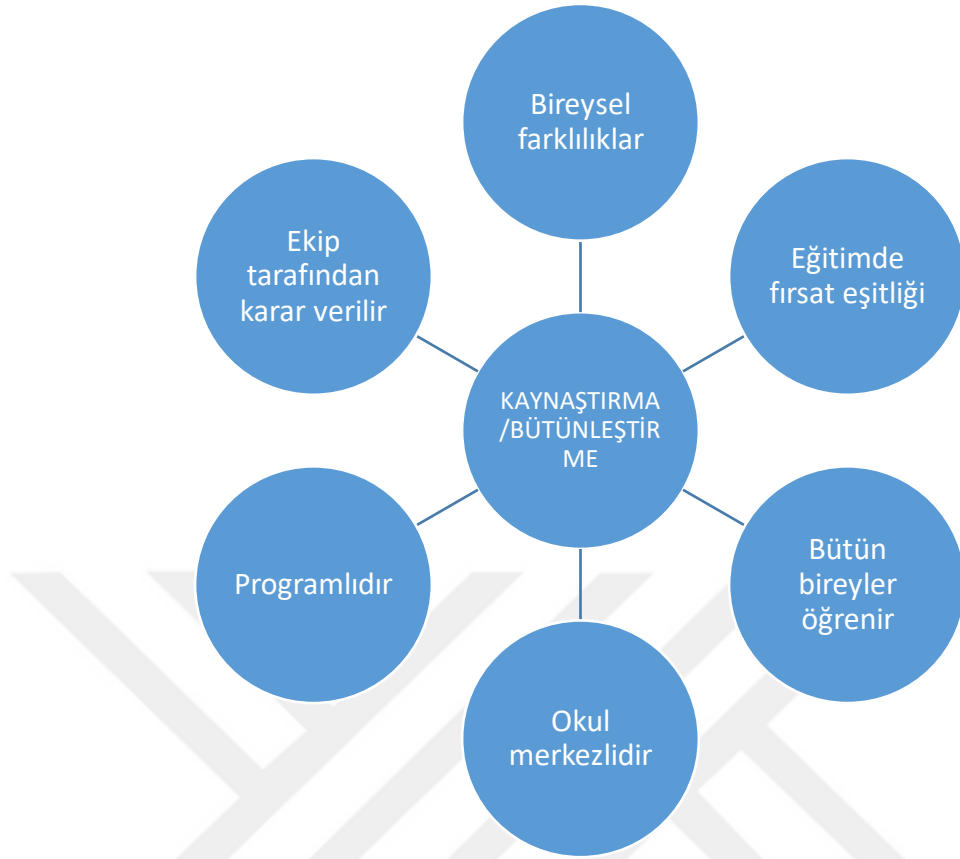
istenmekte, ödevlerinin bir kısmının yapılmış olması özel gereksinimli öğrenciler için yeterli görülebilmektedir (İlk, 2014).

Kaynaştırma/Bütünleştirme Eğitimi

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi, özel gereksinimli öğrencilere destek hizmetleri şeklinde normal eğitim sınıflarında tam veya yarı zamanlı olarak verilmektedir (Gulliford ve Upton, 1992; Kırcaali-İftar, 1992; Osborne ve Dimattia, 1994, akt, Batu, İftar ve Uzuner, 2004). Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimiyle özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla birlikte bütünleştirici ortamlarda bir arada ve akranlarıyla aynı sosyal ortamı paylaşmayı, uyum içinde yaşamayı sağlanmaktadır (Metin, 1989; Uysal, 2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitimiyle sosyalleşmeleri amaçlanmaktadır (Diken ve Sucuoğlu, 1999).

Kargın'a (2004) göre danışman yardımcı genel eğitim sınıfı, yardımcı öğretmenle genel eğitim sınıfı ve özel eğitim öğretmenin yardımıyla genel eğitim sınıfı olmak üzere üç farklı şekilde kaynaştırma eğitim verilmektedir. Birincisi, özel gereksinimli öğrenci danışman yardımıyla tüm gününü genel eğitim sınıfında geçirmesine vurgu yapmaktadır. Öğrenci özel eğitim yardımını doğrudan almadan öğretmenin desteğiyle problemleriyle başa çıkmayı öğrenmektedir. İkincisi, yardımcı öğretmenle birlikte iki öğretmenin genel eğitim sınıfında kaynaştırma öğrencisi için sorumluluk almasına dikkat çekmektedir. Üçüncüsü ise, özel eğitim öğretmeni ve sınıf öğretmenin iş birliği içerisinde çalışarak özel gereksinimli öğrencinin sınıfa uyumuna, çeşitli etkinlikler gerçekleştirebilmesine ve normal gelişim gösteren diğer öğrencilerle kaynaştırma öğrencisi arasında olumlu bağlar kurmasına işaret etmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin karşılıklı etkileşim kurmaları, arkadaş edinebilmeleri, sosyal faaliyetler çerçevesinde güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönlerini keşfedebilmeleri için özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim ortamlarında kaynaştırma eğitim almalarını savunan bilimsel çalışmalar oldukça fazladır (Batu, İftar ve Uzuner, 2004).

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimi genel olarak özetlemek istediğimizde ise aşağıdaki diyagrama ulaşabiliriz (MEB, 2006).

Şekil 1. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının içeriği.

Diyagramda görüldüğü üzere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının kapsamı net bir şekilde anlaşılmaktadır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi bütün bireylerin öğrenmeyi gerçekleştirebileceğini savunmaktadır. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının okul merkezli olması, özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla birlikte okul ortamını paylaşabilmesini ve eğitim sisteminden istifade edebilmesini sağlamak amacıyla fırsat eşitliği sunmaktadır.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimin dünyadaki gelişimi. 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'nde ve Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulu tarafından yayınlanan 20 Kasım 1959 tarihli "Çocuk Hakları Bildirisi"nde özel gereksinimli öğrencilere karşı özel bir ilginin gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun çabalarıyla 20 Kasım 1989 yılında "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" ile taraf devletler, özel gereksinimli öğrencilere karşı özel ilginin gerekliliği konusunda mutabık kalarak 54 maddelik sözleşme metnini kabul edilmiştir. Ayrıca İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde, Medeni ve Siyasi

Haklar Uluslararası Sözleşmesi (23. Madde ile 24. Madde)'nde, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (10. Madde)'de özel gereksinimli öğrencilerin refahı hakkında uzman kuruluşlar ile uluslararası örgütlerin yayınladığı belgeleri tanıyacaklarını bildirilmiştir (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1995).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden sonra Salamanca Bildirisi (1994) yayınlanarak eğitim ve öğretimin herkesi kapsayan bir şeklinin olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu amaç doğrultusunda İspanya'nın Salamanca şehrinde 92 devletin ve 25 uluslararası kuruluşun 300'den fazla temsilcileri ile birlikte 7-10 Haziran 1994 tarihinde bir araya gelinmiştir. Bu toplantının amacı özel gereksinimli öğrenciler için okul ortamını normal gelişim gösteren öğrenciler ile birlikte aynı anda eğitim verebilecek şekilde kapsayıcı eğitim anlayışıyla yaygınlaştırmaktır. Böylece eğitimin herkes için var olması gerektiği mesajı verilmek istenmiştir. İspanya ile Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)'nün birleşimiyle gerçekleştirilen konferansta alanında uzman eğitimciler, yöneticiler ve konuyla ilgili kurum ve kuruluşların temsilcileriyle görüşmeler yapılmıştır. Nihayetinde kaynaştırma veya kapsayıcı eğitim ışığında politikalar, uygulamalar ve çerçeveler belirlenmiştir. Salamanca Bildirisi'nde;

“Her çocuk, eğitim görme temel hakkına sahiptir; kabul edilebilir öğrenim seviyesini başarma ve devam ettirme fırsatı verilmelidir.... Her çocuk, kendine özgü özelliklere, ilgi, yetenek ve öğrenme ihtiyaçlarına sahiptir... Bu Özellik ve ihtiyaç çeşitliliğini dikkate alarak eğitim sistemleri düzenlenmeli ve eğitim programları gerçekleştirilmelidir... Özel eğitim gereksinimi olanlar, normal okullara devam edebilmeli ve bu okullar onların ihtiyaçlarını karşılayabilecek, "çocuğu merkez alan" eğitim sistemi içinde yetiştirmelidir... Ayırıcı tutumla mücadelede, herkesi hoş karşılayan ve kabul eden bir toplumun oluşturulmasında ve herkes için eğitimin başarılmasında, normal okullar bu kapsayıcı durumlarıyla en etkili araçtır; bundan başka, bu okullar çocukların çoğuna etkili bir eğitim sağlar; yeterliliği ve sonunda tüm eğitim sisteminin maliyet etkinliğini geliştirir” olarak belirlenmiştir (akt., Dede, 1996).

Bildiride geçen maddeler, eğitim hakkının kapsayıcı olması sayesinde özel gereksinimli öğrencilerin de eğitim hakkının bulunduğunu bildirmektedir. Bu

hususla toplumsal hayatın bütünleştirici bakış açısını geliştirmek istenmiş ve eēitimde fırsat eřitliēinin özel gereksinimli ērencilere yönelik olması saēlanmıřtır. Daha sonra 2006 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilmiş olan "Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme"de 24. maddenin ikinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bendinde belirtilen "*Engelliler engelleri nedeniyle genel eēitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaēretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;*", "*Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta ēretime diēer bireylerle eēit olarak erişebilmelidir*" ve "*Engellilerin genel eēitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eēitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteēi almalıdır*" esaslarının dikkate alınması kararlaştırılmıştır (Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, 2009). Sözleşme maddeleri ile özel gereksinimli ērencilerin akranlarıyla beraber eēitim almalarının yasal olarak n açılmıştır. Öte yandan eēitimde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eēitim uygulamaları ile herkesin eēitimden en iyi şekilde yararlanmasını isteyen Finlandiya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avusturalya gibi ülkeler özel gereksinimli ērencilerin eēitimi için yapılan uluslararası anlaşmalarda katılımcı ve uygulayıcı olarak yer almışlardır. Özel gereksinimli ērencilerin eēitiminde bütünleştirici eēitim uygulamalarında özel çalışmalar yürütmüşlerdir (Tohum Otizm Vakfı, 2011).

Kaynaştırma/bütünleştirme eēitiminin Türkiye'deki gelişimi.

Türkiye'de kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eēitim uygulamaları ilk olarak 1983 yılında çıkarılan kanunla birlikte yasal düzenlemeye alınmıştır. 2916 sayılı *zel Eēitime Muhtaç ocuklar Kanunu'nun 4. Maddesi'nde* durumu ve özellikleri bakımından uygun olan özel gereksinimli ērencilerin akranlarıyla birlikte aynı sınıflarda bulunması gerektiēi bildirilmiştir. Bunun için tüm tedbirlerin alınması esası kanunda açıkça belirtilmiştir. İlk yasal kanunda tedbirlerin neler olması gerektiēiyle ilgili detaylı bir açıklama yapılmamış, destek hizmet kavramına bir açıklık getirilememiştir (Uysal, 1995).

1988 yılında yayınlanmış olan "zel Gereksinimli ocukların Normal Sınıflara Kaynaştırılması Yoluyla Eēitimleri "konulu genelgede kaynaştırma/bütünleştirme kavramı literatürdeki anlamına yönelik olarak

açıklanmıştır. Yayınlanan genelgenin 5. Maddesinde rehber öğretmenlerden oluşan destek hizmetler, okulları ziyaret ederek özel gereksinimli öğrencilere, öğretmenlere ve ailelere ulaşarak konu hakkında bilgi seminerleri verileceğini ifade etmiştir (Uysal, 1995).

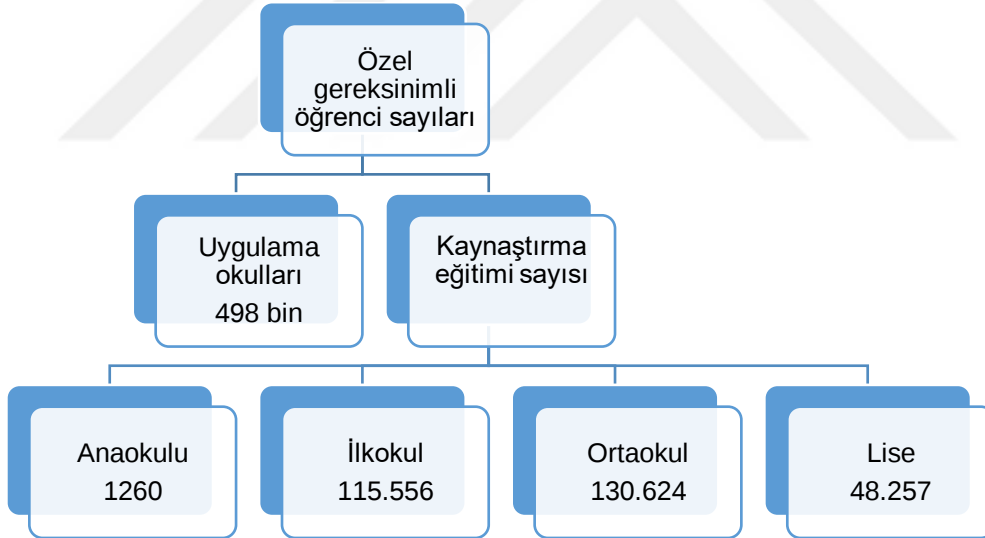
1990 yılında düzenlenmiş olan XIII. Milli Eğitim Şurası'nda kaynaştırma/bütünleştirme kavramının genişletilmesi gerektiğinin belirtilmesi üzerine yatılı ve gündüzlü okulların sayısında artış yaşandığı görülmüştür. Araştırmalara göre 1950-1992 yılları arasında 75 özel eğitim okulu; 1992-1995 yılları arasında 75 okulun açılmıştır (Sucuoğlu ve Kargın, 2010). Özel eğitim okullarının sayısında yaşanan bu artışa paralel olarak kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının yaygınlaşmasını sağlamak için pilot okullar belirlenmiş ve farklı eğitim kademelerindeki öğretmenlerin, özel gereksinimli öğrencilerin ve velilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları eğitimine tabi tutulmaları sağlanmıştır (Sucuoğlu ve Kargın, 2010).

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına dair yasal düzenlemeler ülkemizde gelişmeye devam etmiş ve 30.05.1997 tarihli 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye bağlı olarak hazırlanan 2000 tarihli Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yayınlanmıştır. Burada özel gereksinimli öğrencilerin genel sınıfın bir parçası olduğu sağlanmaya çalışılmıştır (Uysal, 2004). 2006 yılında çıkarılan *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*'nde ise özel gereksinimli öğrenciler için verilecek olan kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik ilkeler, planlar, uygulamalar ve alınması gereken tedbirler hakkında yürütmeyi sağlayacak ekiplerin kurulması açıklanmıştır. Ekiplerin görevleri belirtilmiştir. Böylece kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları yaygınlaşmıştır (Akçamete, 2010).

2 Eylül 2008 yılında yayımlanan 2008/60 sayılı Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi'nde tüm eğitim kademelerinde (okul öncesi, ilk ve orta öğretim) bulunan öğretmenler ve okul idarecilerine kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği bilgisi verilmiştir. "Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamalarında Öğretmenlere Öneriler" başlıklı ekte öğretmenlere, öğrencilerin yetersizliklerinin türüne göre ihtiyacı olan bilgiler verilmiştir. Genelgeye göre özel gereksinimli

öğrenciler, ihtiyaçlarına göre eğitimlerine normale gelişim gösteren akranlarıyla birlikte tam zamanlı devam edecekleri gibi yarı zamanlı olarak özel eğitim sınıflarında da eğitimlerine devam edebilecekleri belirtilmiştir. Fakat 19 Eylül 2017 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce yayımlanmış olan 2017/28 sayılı genelgede, “Kaynaştırma Uygulamaları Eğitim Uygulamaları” başlıklı genelge yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yerine “Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları” başlıklı genelge getirilmiş olup kaynaştırma ve bütünleştirme kavramı beraber ele alınmıştır. Genelgenin 1. maddesinde tüm kademelerde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının yapılması ile özel gereksinimli öğrencilerin okula kayıtlarının yapılması ve devamlılığının sağlanması üzere tedbirlerin alınacağı belirtilmiştir (Yazıcıoğlu, 2018).

Ülkemizde kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi kapsamında bulunan özel gereksinimli öğrencilerin sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Şekil 2. Özel gereksinimli öğrencilerin sayısı (MEB, 2018).

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin hukuki dayanakları.

Anayasamızın 42. Maddesinin hükmüne bağlı olarak Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 7. Maddesinde “Eğitim Hakkı” başlığı ve yine aynı kanunun 8. Maddesinde “Fırsat ve İmkân Eşitliği” başlığı bulunmaktadır. Burada özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ve korunma ihtiyaçlarını karşılamak için özel tedbirlerin alındığı bildirilmektedir. Ayrıca 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 6. Maddesinde özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik okulların

ve sınıfların açılmasının zorunluluğu bilgisi verilmiştir. Hatta aynı kanunun 52. Maddesinde mülki amirleri ve eğitim müfettişlerini, çocukların okula devamı konusunda önlem almaları gerektiğiyle ilgili görevlendirilmiştir. Dolayısıyla kesintisiz eğitimin sekiz yıl olması durumu özel eğitim gerektiren özel gereksinimli öğrencileri de kapsam içine dahil etmiştir.

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1997) özel eğitim alanına dair eğitimde çağdaş bir yaklaşım söz konusu olmuştur. Özel eğitimde bütünleştirme ilkesine dayalı olarak kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları başlatılmıştır. Bu kararnamenin 12. Maddesinde “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür.” hükmü geçmektedir

Yapılan yasal düzenlemelere bağlı olarak oluşturulan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, tüm kademelerde eğitimini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim ile sürdürecekt olan özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanmıştır. Bu yönetmelikle özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hakkından en üst düzeyde yararlanmaları hedeflenmiştir. Özel gereksinimli öğrenciler için eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi uygun eğitim ortamının oluşturulması ve sürecin takibi *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği* ile güvenceye alınmıştır.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin amacı. Okullarda uygulanan kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitiminin amacı kaynaştırma/bütünleştirme öğrencilerinin akranlarıyla birlikte aynı eğitim ortamında bulunarak topluma kazandırması, öğrencilerin gelişimindeki sürekliliği ve başarısının artmasıdır (Batu ve Kırcalı-İftar, 2006).

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin esasları. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi kaynaştırma eğitimi gören öğrencilerin yetersiz olduğu alanları belirlemek, öğrencilerin yetenekleri çerçevesinde gelişimini sağlamak, özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla beraber aynı sınıf ortamında eğitim-öğretim uygulamalarına tabi tutulmalarını hedefleyen esasları söz konusudur.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin esaslar Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2018) şu şekilde belirtilmiştir; “*Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM)*’nin vermiş olduğu kararlar dikkate alınarak eğitim öğretim hizmetleri verilir.

Eğitim hedefleri belirlenen öğrenciler normal sınıflarda veya özel alt sınıflarda eğitim öğretime alınır. Okullarda normal sınıflarda her sınıfa sadece bir öğrenci kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim için verilebilir. Zorunluluk durumlarına göre kaynaştırma öğrenci sayısı ikiye çıkarılabilir. Özel gereksinimli öğrencisi bulunan sınıfların mevcudu diğer sınıfların mevcudundan az olmalıdır. Okul idarecileri özel gereksinimli öğrenciler için uygun eğitim ortamını oluşturmakla görevlidirler. Özel gereksinimli öğrenciler ilkokul 1. sınıfa sadece iki yıl devam edebilirler. Bu olay için sınıf öğretmeninin önerisi ve velinin onayı gerekmektedir. İlköğretimin diğer sınıf seviyelerinde sınıf tekrarına izin verilmemektedir.”

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimindeki uygulamalar. Türkiye’de kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimin verilebilmesi için özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel tanılama süreçlerinden geçmesi gerekmektedir. Eğitsel tanılamada ağır, orta ve hafif düzeyde engelli olarak sınıflandırmaktadır. Hafif tanısı almış özel gereksinimli öğrenciler için eğitim ortamı ve eğitim süreci üzerinde uygun değişiklikler yapılmaktadır. Böylece öğrencinin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarından en iyi şekilde yararlanması sağlanmaktadır. Orta ve ağır düzeyde engeli bulunan özel gereksinimli öğrenciler de örgün eğitime devamları konusunda “bütünleştirme” kavramına göre hareket edilmektedir (MEBa, 2013).

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kurumlarda öğrencinin farklı eğitim ihtiyaçlarına göre birbirinden farklı şekillerde uygulanmaktadır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2000)’ne göre kaynaştırma eğitimi sürecindeki uygulamalar aşağıda belirtilmiştir:

1. Tam zamanlı kaynaştırma: Tam zamanlı kaynaştırma eğitiminde kaynaştırma öğrencileri akranlarıyla beraber normal eğitim ortamında/sınıfta eğitim almaktadır. Kaynaştırma öğrencisi olan sınıfların mevcudu 30 öğrenci ile sınırlıdır. Öğrencilerin başarıları BEP’lerine göre değerlendirilmektedir. Öğrencilere, velinin yazılı talebi ve BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda ilkokulda bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yaptırılabilir.
2. Yarım zamanlı kaynaştırma: Kaynaştırma öğrenciler için özel bir sınıf tahsis edilmiştir. Burada kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim

almaktadırlar ve özel eğitim sınıfları normal okul bünyesinde bulunmaktadır.

3. Kaynak oda destekli kaynaştırma: Kaynaştırma öğrenciler akranlarıyla aynı sınıf ortamında ders alırken farklı eğitim ihtiyaçları doğrultusunda özel eğitim öğretmeniyle veya uzman öğretmenle birlikte bireysel veya grup eğitimiyle destek eğitim alabilmektedirler. Bahsedilen durumda öğrenciler için yine uygun şartlarında eğitim ortamı okul içerisinde idareciler tarafından tahsis edilmektedir.
4. Özel eğitim sınıfları, gündüzlü özel eğitim ve yatılı özel eğitim okulu: Özel gereksinimli öğrencilerinin kayıtlı oldukları okulda özel eğitim sınıfı adı altında eğitim aldıkları okuldaki sınıf ortamıdır.
5. Evde eğitim hizmetleri: Özel gereksinimli öğrencilerin yaşadığı yerleşim yerinde iklim koşullarının zor olması ya da özel gereksinimli öğrencinin ağır sağlık problemlerinin olması sebebiyle eğitim ve öğretim hizmetinin öğrencinin evinde verilmesidir.
6. Hastane okulları: Süreğen hastalığı olup yatağa bağımlı olan özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ve öğretimlerinin hastane ortamında verilmesidir.

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarından tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması sayesinde özel gereksinimli öğrenciler sınıflarında akranları gibi eğitim görebilmektedirler. Sosyal becerilerin gelişmesi, bulunduğu yeri ve yaşadığı toplumu tanıyabilmesi açısından sosyal bilgiler dersinde akranlarıyla aynı ortamda eğitim görebilmeleri özel gereksinimli öğrenciler için sosyal bilgiler dersinin önemi büyüktür.

Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal bilgilerin tanımı. Sosyal bilgiler dersi ilk defa Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de 1892 yılında alınan bir kararla “ulusal toplum” bilinci geliştirmek suretiyle içerisinde vatandaşlık, tarih ve coğrafya disiplinlerinin olduğu bir ders şeklinde okutulmaya başlanmıştır. Tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersleri bağlamında işlenen bu ders, ABD’de 1916 yılında ilk defa “sosyal bilgiler” adının

verildiği bir ders olarak isimlendirilmiştir. 1960'lerden sonra sosyal bilgiler dersinin kapsamı siyaset bilimi, sosyoloji, ekonomi ve sosyal psikoloji alanları ile genişletilmiştir (Hamilton, 1998; Klibeard, 2002; Spring, 2005, akt, Şahin, Gögebakan Yıldız ve Duman, 2011).

Sosyal bilgilerin bireyi konu aldığını düşündüğümüz zaman birçok amacının olduğunu söyleyebiliriz. Birbirinden farklı durumlarda bulunan amaçlara ulaşabilmek için farklı disiplinlerden yararlanmaktadır. Böylece Türkiye'de 2005'te oluşturulan yeni programda sosyal bilgiler ders programı disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınmıştır (Keçe ve Merey, 2011). Sosyal bilgiler, kişilerin kendi bireysel ve sosyal özelliklerini geliştirme açısından önem arz eden bir derstir. Bu ders sayesinde bireyler kendilerini daha yakından tanıma imkânı bulmaktadır. Sosyal bilgiler dersi bireylerde kişilik gelişiminin oluşturulması, yaşadıkları topluma adaptasyon sağlamaları ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek yararlı bireyler yetiştirilmesini amaçlamaktadır (Aykaç ve Adıgüzel, 2011).

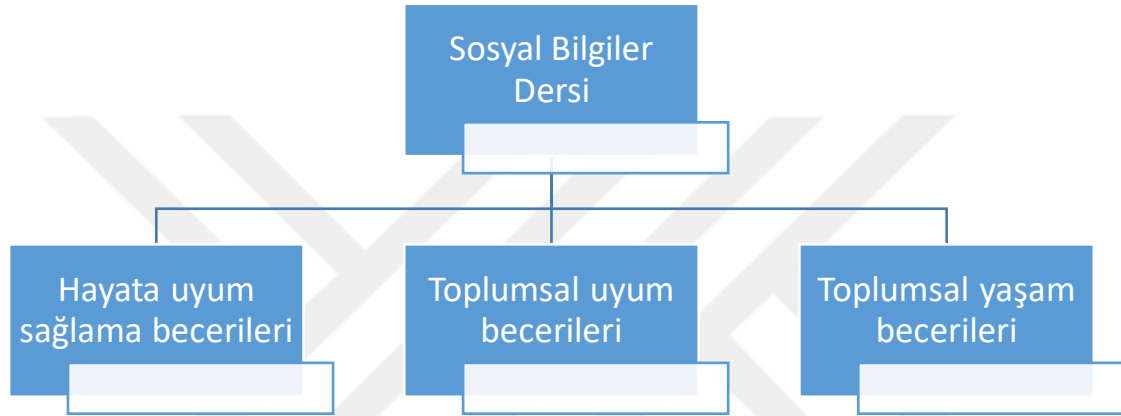
Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Sosyal bilgiler dersi farklı disiplinlerin kazanımlarını içiren bir programa sahiptir. Öğrenciyi merkeze alan, öğrencilerin bilgi ve beceri arasında denge kurmasını sağlayan, bireysel farklılıkları dikkate alan çok yönlü bir programa sahiptir. *Millî Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı* (2018)'nin amaçları:

“1. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyleri olmalarını sağlamak,

3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle milli ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren “Türkiye Yeterlilikleri Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak” (MEB, 2018: 3) şeklinde ifade edilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi programı özel gereksinimli öğrencilere bahsedilen becerileri kazandırma konusunda sosyal bilgiler dersinin etkili olduğu

anlaşılabilmektedir. Çünkü sosyal bilgiler dersi özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu toplumsal becerileri kazandırmada, iletişim, sosyal katılım, empati, gözlem, karar verme, tablo-grafik okuma ve yazılı metinleri anlama konusundaki akademik becerileri kazandırmada kapsamlı bir programa sahiptir (Yaylacı ve Aksoy, 2016). Özel gereksinimli öğrencilerin toplumsal hayatta bağımsız bir şekilde var olabilmeleri ve karşılaştıkları problemlere çözümler üretebilmeleri için sosyal bilgiler ders programı ile kazandırmayı hedeflediği becerileri ise Şekil 3'te şöyle verilmiştir:

Şekil 3. Özel eğitimde sosyal bilgiler dersinin kazandırmış olduğu beceriler (Sarılarhamamı, 2020).

Hayata uyum becerileri özel gereksinimli öğrencilerin bireysel olarak kendi potansiyelini fark etmesiyle ve bunu geliştirmesiyle alakalıdır. Toplumsal uyum becerileri ve toplumsal yaşam becerileri özel gereksinimli öğrencileri toplumsal normları anlamasına ve bu normlara uyum göstermesine katkı sunmaktadır.

İlkokul ve ortaokulda özel gereksinimli öğrenciler sosyal bilgiler dersi ile ilgili bilgiler, kavramlar ve beceriler sayesinde tıpkı özel eğitim ve kaynaştırma eğitiminde olduğu gibi bağımsızlıklarını kazanmakta ve toplumsal yaşam becerileri edinmektedirler (Özmen'den akt, İlk, 2014; Yıldırım, 2019; Batu ve Uysal, 2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının özel gereksinimli öğrenciler açısından verimli hale getirmek için farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılmaktadır.

Sosyal bilgiler ve özel eğitim. Sosyal bilgiler dersi amaçları ve ilkeleri bakımından özel gereksinimli öğrenciler için önemli ve uygun bir derstir. Çünkü özel gereksinimli öğrencilerin etkili ve üretken bir vatandaş olması,

sorumluluklarını bilen bir birey olması ve toplumsal uyumunun gerçekleşmesi sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilerin sosyalleşmesi açısından sosyal bilgiler dersi diğer derslere göre daha önemli bir derstir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi özel gereksinimli öğrencinin bireysel özelliklerine uygun yöntem, teknik ve materyal planlaması yapılması, bireyselleştirilmiş eğitim planının hazırlanması ve öğretim hizmetlerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için pratik bir ders niteliğinde değerlendirilebilir (Michaelis, 1988). Bunun için sosyal bilgiler dersi özel eğitime uygun içeriğe sahip bir derstir.

Sosyal bilgiler dersinin özel eğitim açısından değerlendirilmesi.

Sosyal bilgiler dersinde öğrenme alanları, beceriler, kazanımlar ve değerler bağlantılı olacak şekilde bütünsel bir yapı göstermektedir. Sosyal bilgiler dersinin öğrenme alanlarından her birinde bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin öğretimleri söz konusudur (Çavuş, 2019). Sosyal bilgiler dersinde 27 temel beceri bulunmaktadır. Bu becerilerin kullanımı sayesinde özel gereksinimli öğrenciler bağımsız olmayı ve özgüven geliştirmeyi öğrenmektedirler. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde 18 değer yer almaktadır. Okullarda kazandırılmak istenen değerlerin hem toplumsal hem de bireysel şekilleri vardır. Bu değerler sayesinde özel gereksinimli öğrencilerde istedik davranışların gelişmesi söz konusu olabilmektedir. Özel gereksinimli öğrenciler sosyal bilgiler dersi ile kendi kültürünü öğrenmekte ve yaşadığı topluma uyum sağlayabilmektedir. Özel gereksinimli bireyler de tıpkı akranları gibi yaşadığı topluma faydalı olmak adına bir vazife üstlenebilir, meslek edinebilir ve üretken bir birey olarak hayatına devam edebilir. Görüldüğü üzere sosyal bilgiler dersi özel eğitim perspektifinden değerlendirildiğinde belirtildiği gibi ortak alanlarda aynı amaca hizmet ettiği söylenebilir (Yüksel Kayacan, 2023).

Özel eğitim okullarında da sosyal bilgiler dersi okutulmaktadır. Bu ders özel eğitim okullarında sosyal bilgiler dersi, toplumsal yaşam becerileri ve sosyal hayat becerileri olarak farklı modüller veya farklı dersler şeklinde özel eğitim programlarında yer almaktadır. Böylece sosyal bilgiler dersi ile özel eğitim okullarında okutulan programlar örtüşmektedir. Ancak özel eğitim okullarında okutulan sosyal bilgiler dersinin kazanımları daha sade ve kolay kazanımlardan

oluşmaktadır. Çünkü özel gereksinimli öğrenciler için sistemli ve planlı bir öğretim programı hazırlanırken özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda içerik oluşturulur ve seviyeye uygun sadeleştirmeler yapılır, ünitadaki konular basitten karmaşığa doğru yeniden sıralanır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ve kaynaştırma eğitimi. Sosyal bilgiler dersi İlkokul 4. Sınıftan Ortaokul 7. Sınıfa kadar sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından okutulan bir derstir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirttiği usul ve esaslara göre okutacağı dersler şunlardır; (<http://ttkb.meb.gov.tr>).

♣ Tarih	♣ Medya Okuryazarlığı
♣ Coğrafya	♣ İslam Kültür ve Medeniyeti
♣ T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	♣ İslam Bilim Tarihi
♣ Türk Eğitim Tarihi	♣ Ortak Türk Tarihi
♣ Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi	♣ Hukuk ve Adalet
♣ Demokrasi ve İnsan Hakları	♣ Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi
♣ Halk Kültürü	♣ İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi
♣ Sosyal Bilgiler	♣ Düşünme Eğitimi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine göre sorumluluk alanları geniştir. Topluma karşı sorumluluk sahibi, toplumsal uyum becerisi olan, birey ile toplum arasındaki bağları gelişmiş ve farklılıklara saygılı öğrencileri yetiştirmek sosyal bilgiler öğretmenlerinin görevleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenleri özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla güçlü iletişim kurmasına, bireysel, toplumsal ve bağımsız yaşam becerilerinin gelişimine destek verme sorumluluğuna sahiptir (Aydın ve Sapasağlam, 2019). Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere kaynaştırma eğitimi verebilmesi için birtakım donanımlara sahip olması gerekmektedir.

2018 yılında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) lisans eğitiminde verilen “özel eğitim” dersinin adını “özel eğitim ve kaynaştırma” şeklinde değiştirmiştir. Kaynaştırma/bütünleştirme kavramının önemine dikkat çeken YÖK sosyal bilgiler öğretmenliği programında verilen özel eğitim ve kaynaştırma dersinin içeriğinde

de değişiklik yapmıştır. Kaynaştırma eğitimine yönelik olarak üniversitelerde verilen eğitimin yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenlerine hizmet hizmetiçi eğitimler de verilmektedir. Okullardaki psikolojik danışman ve rehber ğretmenlerinin çalışmalarıyla da sosyal bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik bilgi alması mümkündür. MEB tarafından erişimi sağlanan ğretmen Bilişim Ağı (BA) ile öğretmenlere uzaktan eğitim yoluyla kaynaştırma eğitimine yönelik videolu seminerler verilmektedir. Böylece son zamanlarda sosyal bilgiler öğretmenleri özel gereksinimli öğrencilere eğitim verirken kaynaştırma eğitimine ilişkin birçok noktada bilgi sahibi olma imkânı vardır (Yüksel Kayacan, 2023). Ancak tüm bu eğitimler ve seminerler kaynaştırma ğrencilerinin lme ve değerlendirmelerinden ziyade daha çok kaynaştırma eğitimin nasıl olduğuna ilişkin yzeyssel bilgilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla sosyal bilgiler ğretmenlerinin kaynaştırma ğrencilerinin lme ve değerlendirmelerine ilişkin bilgi elde etme imkanları oldukça sınırlıdır.

Sosyal bilgiler dersinin özel gereksinimli öğrenciler için önemi.

Ülkelerin gelişmesi nitelikli insanların yetiştirilmesi ile paralellik arz etmektedir (Aral ve Gürsoy, 2001). Nitelikli insan yetiştirmekle toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve politik olarak gelişimine doğrudan katkı sunulmuş olmaktadır (Cılga, 1999). Dolayısıyla ilkokul ve ortaokulda nitelikli insan yetiştirmek daha çok sosyal bilgiler dersinin kapsamına ve dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenin alanına girmektedir. Çünkü sosyal bilgilerin genel ve özel amaçları arasında iyi bir yurttaş yetiştirmek yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersinin merkezinde birey ve toplum bütünlüğü söz konusudur. Barr, Barth ve Shermis (1978)'e göre sosyal bilgiler ğretim programında şu dört yaklaşım önem arz etmektedir; *"Kültür inanışlar ve temel değerlerin yeni nesillere aktarılması; Bilgi, beceri ve değerlerin iyi ve etkili yurttaş olma yolunda kazandırılması; öğrencilerin toplumsal hayatlarında karşılaştıkları problemlere karşı analiz yeteneği ve çözüm becerilerinin gelişmesi; Kişisel, sosyal, ve ahlaki olarak öğrencilerin çağın değişmesiyle oluşan sorunları tanıyıp olumlu benlik algısı geliştirmeleri beklenmektedir"* (akt, Yazıcı, 2009).

İlkokul ve ortaokullarda sosyal bilgiler dersi kaynaştırma öğrencileri ve akranları için öğrencilerin gelişimini desteklemede önemli bir role sahiptir (Ateş, 2018). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi kaynaştırma öğrencileri için diğer derslere

kıyasla önem derecesi yüksek bir derstir (Kanat, 2015). Sosyal bilgiler dersi özel gereksinimli öğrencilerin sosyalleşmesinin önemli adımlarından biri olarak nitelendirilebilir. Temel yaşam becerilerinin öğretiminde ve vatandaşlık bilincinin geliştirilmesinde rehber niteliğinde bir derstir. Özel gereksinimli bireyler için temel yaşam becerilerini kazanma ve topluma faydalı bir birey olması için sosyal bilgiler dersi ayrı bir öneme sahiptir (Özmen, 2015). Program yapısı, alanları ve ara disiplinleri incelendiğinde sosyal bilgiler dersi öğrencilerin sosyal uyumu ve toplumda bağımsız bir birey olması için önemlidir. Bu dersin özel gereksinimli öğrencilerin gelişiminde etkisinin büyük olduğu söylenebilir (Güleryüz, 2009).

Ölçme ve Değerlendirme

Okullarda okutulan ders programları Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) tarafından hazırlanmakta ve geliştirmektedir. TTK tarafından hazırlanan programlar tüm okullarda içerik olarak aynı şekilde uygulanmaktadır (Yüksel, 1996, s16). Özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan eğitim programları öznel olmakta ve özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda Milli Eğitim Temel Kanunu göz önüne alınarak hazırlanmaktadır. Bunun için bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) adı altında programlar uzman öğretmenler tarafından hazırlanmaktadır. Bireyselleştirilmiş eğitim programı zihinsel, duygusal, sosyal, dil ve iletişim alanlarında özel gereksinimli öğrencilerin becerileri ve yapabildiklerini dikkate almaktadır. Bu davranışlardan yola çıkarak kazandırılmak istenen davranışların planlamasını yapmaktadır. Nerede, nasıl, kimler tarafından hangi yöntemlerin kullanıldığı ne kadar sürede destek eğitiminin verileceği hususunda gerekli planlamaların yapıldığı programdır. Bireyselleştirilmiş eğitim programını ailenin de sürece dahil olmasıyla uzman bir ekip oluşturmaktadır (Akçamete, 2010).

Mcloughlin ve Lewis (1997)'e göre ölçme ve değerlendirmenin kaynaştırma öğrencilerin ihtiyaçlarına göre tasarlanması gerekmektedir. Ölçme sonuçlarının öğretim hedeflerini planlama konusunda geçerli bilgiler sunması ve özel gereksinimli öğrenciler için oluşturulan öğretim programlarının sürekli olarak izlenip değerlendirilmesi gerektiği de ifade edilmektedir.

Eğitimde ölçme ve değerlendirmenin amacı öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşip ulaşmadığı konusunda öğretmenlerin bilgi sahibi olmasıdır. Eğitim faaliyetlerinde yazılı sınavlar, soru-cevap veya konuyla alakalı seviyelerine uygun testler gibi ölçme tekniklerini kullanırlar. Daha Sonrasında ise ölçme işleminin sonuçlarına göre değerlendirme yapılarak öğrencilerin gelişimleri hakkında öğretmenler eğitsel bir karar almaktadırlar.

Özel gereksinimli öğrenciler için eğitim ortamı, müfredat ve ihtiyaçlara uygun öğretim yaklaşımı kişiselleştirilmekte ve bireyselleştirilmiş eğitim programına göre informal değerlendirmeler yapılmaktadır (Tucker, 1985, s. 88). İnfomal tekniklerle hazırlanmış ölçme araçları daha esnek bir yaklaşımla hazırlanmış ve yapılandırılmıştır. İnfomal tekniklerle hazırlanmış ölçme araçlarından olan testlerin puanlaması ve yorumlanması genellikle bir öznellik taşımaktadır. Öğretmenler informal değerlendirme araçlarını hazırlarken ve uygularken uyulması gereken kurallar konusunda gereken ilgiyi göstermeyebilirler. Bu durum kaynaştırma eğitiminde kullanılan ölçme araçlarının geçerliliğini ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. İnfomal değerlendirme araçlarında puanlama yapmak yerine öğretimde kullanılan terimlere yer vererek anlamlı sonuçlar çıkarabilmektedir (Bülbül, 2010).

Öğretmenler informal tekniklerle hazırlanan ölçme araçlarından toplanan verilerle değerlendirme yapmaktadırlar. Değerlendirme teknikleri formal ve informal değerlendirme olarak ikiye ayrılır. Formal değerlendirme türleri arasında yetenek ve başarı testleri veya psikolojik testler gösterilebilir. Ayrıca formal değerlendirme, özel eğitimde kullanım şekline göre özel gereksinimli öğrencileri sınıflama ve düzeyine uygun okula/sınıfa yerleştirilebilmesi için uygulanır. Öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin öğretimlerini programlamak için informal değerlendirme türlerini kullanmak durumundadırlar. İnfomal değerlendirme özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uzun ve kısa zamanlı hedeflerin belirlenmesinde etkilidir. Böylece öğretimin özel gereksinimli öğrencinin düzeyine uygun hale getirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca informal değerlendirme, öğretimin özel gereksinimli öğrenci üzerindeki etkililiği ve verimliliği hakkında öğretmenlerin bilgi sahibi olmasını sağlar (Bülbül, 2010).

Ölçüt dayanaklı değerlendirme. Özel gereksinimli öğrencilerin performanslarının dikkate alınmasıyla gerçekleştirilen bir değerlendirme türüdür. Özel gereksinimli öğrencilerin performanslarının değerlendirilmesi için ölçüt bağımlı ölçme araçları gerekmektedir. Performans geri dönütünden sonra yine öğrencilere uygun hedeflerin belirlenmesi gerekmektedir. Böylece özel gereksinimli bireylerin öğretimi için etkili öğretimin gerçekleştiği kanısına varılmaktadır (Kartal ve Korkmaz, 2017). Ölçüt dayanaklı değerlendirmeler genellikle öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere özgü olarak oluşturdukları amaçlara yönelik olarak tasarlanabilmektedir. Ölçüt dayanaklı değerlendirmeler özel gereksinimli öğrencilerin belirli bir alandaki performansını ve yeteneklerini değerlendirmeye alır ve gelişimlerinin sürekli olarak izlenmesinde rol oynar. Ölçüt dayanaklı değerlendirmeler özel gereksinimli öğrencilerin kendi performansındaki değişimi gözlemlemek için kullanılmaktadır (Paul, 1995). Ölçüt dayanaklı değerlendirme yapabilmek için seçilmiş olan test maddeleri ve hedeflenen performans ölçütü doğrudan gözlenebilir olduğundan geçerlik ve güvenirlikleri yüksek olmaktadır (Gürsel, 2008, s. 45).

Öğrenci ürün dosyası (portfolyo). Özel eğitimde sıkça kullanılan öğrenci ürün dosyası özel gereksinimli bireylerin birden fazla alanda yapmış olduğu tüm çalışmaları içinde bulundurur. Değerlendirme yapılmak üzere özel gereksinimli öğrencinin gelişimiyle ilgili olarak bütün bir sunu içerir (Arter ve Spandel, 1992, s. 143). Özel gereksinimli öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında geçen davranış hedeflerine ulaşp ulaşmadığı konusunda değerlendirme yapılabilmesi için öğretmenlere etkili bir bilgi sunusu yapmaktadır. Öğrenci ürün dosyası özel gereksinimli öğrencilerin sadece okul ortamındaki performansı değil aynı zamanda evde veya başka bir sosyal ortam içerisinde göstermiş olduğu performansın ürünlerini de içermektedir. Sadece test, açık uçlu sorular, boşluk doldurma ve eşleştirme araçları gibi ölçme araçlarının kaynaştırma eğitiminde kullanılmasının zor olduğu durumlarda özel gereksinimli öğrenciler için kullanılması uygun bir değerlendirme türü olmaktadır.

Beceri analizi. Beceri analizi değerlendirme yöntemine göre karmaşık olan bir becerinin daha kolay anlaşılabilmesi için küçük alt beceri basamaklarına ayrılarak öğretilmesi gerekir. Kaynaştırma eğitiminde ise hedeflenen beceriler

özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak kavramayı kolaylaştırma adına alt bileşenlerine ayrıştırılmaktadır. İnfomal değerlendirme türlerinden biri olan beceri analizi aynı zamanda bir öğretim tekniği olarak kullanılabilir. Beceri analizi kullanılırken ilk adımda hedeflenen bir becerinin kapsamlı bir şekilde belirlenmesi gerekir. Sonrasında hedeflenen bu beceri için alt basamaklar belirlenirken bunların gözlenebilirliği ve ölçülebilirliği konusunda dikkat edilmesi gerekir. Hedeflenen becerinin alt basamakları oluşturulduğu zaman basamaklar arasında aşamalılık ilişkisi doğru bir şekilde kurulması sağlanmalıdır (Gürsel, 2006, s. 40-45).

Kontrol listesi. Özel gereksinimli öğrencilerin belirli bir görevi ya da bireyselleştirilmiş eğitim programındaki bir hedefi gerçekleştirme düzeylerinin ortaya çıkarılmasıdır. Öncelikle belirlenen hedefe dair alt beceri basamaklarının bir listesi oluşturulur. Özel gereksinimli öğrencilerin başarılı bir şekilde gerçekleştirdiği alt beceri basamaklarının sayısına bağlı olarak puanlama yapılır (Johnson, Peny ve Gordon, 2009; Towless-Reves, Kleinert ve Muhomba, 2009, akt, Batu, 2019). Kontrol listelerinin özel gereksinimli öğrenciye göre alt basamaklara ayrılması, özel gereksinimli öğrencinin yanıt verirken değerlendirmeyi önemsemesi, geri dönütlerin kalitesini artırabilir dolayısıyla değerlendirmenin de güvenilirliği artabilir.

Öğretmenler tarafından oluşturulan kontrol listesinin aynı özel gereksinimli öğrenciye belli bir süre sonra tekrar uygulanabilmesinin yanı sıra kontrol listesinin sınırlılıklarının bulunduğunu söylemek mümkün olacaktır. Özel gereksinimli öğrencilerin öğrenmiş olduğu beceriler uç noktalar arasında olabilmektedir. Bu durumda kontrol listesine göre özel gereksinimli öğrenci beceriyi kazanmış veya kazanamamış şeklinde ifade edilmek zorunda olduğundan performansının değerlendirilmesi net bir karara bağlı kalmaktadır. Kontrol listelerinde aynı zamanda özel gereksinimli öğrencilerin performanslarını belirleyebilmek için sadece bir puan türü kullanılmasını mümkün kılmaktadır (Airasian, 1994).

Hata analizi. Özel gereksinimli öğrencilerin okuma ve yazma gibi öğretimsel alanlarda yaptığı çalışmalar sırasında yaşadıkları olumsuz durumları net bir şekilde ortaya koyabilmek için çalışmaların takip edilmesidir. Hata analizi özel gereksinimli öğrencilerin performanslarını belirlerken bireyselleştirilmiş

eğitim programlarının güncellenmesini ve geliştirilmesini sağlamaktadır (Gürsel, 2008). Hata analizleri özel gereksinimli öğrencilerin öğrenmiş oldukları kuralları uygulama konusunda yaptıkları hataları tanıyabilmelerini sağlamaktır. Burada özel gereksinimli öğrencilerin kendi hatalarının farkına varabilmeleri ve bunları açıklayabilmeleri amaçlanmaktadır.

Derecelendirme ölçekleri. Öğretmenler tarafından yapılan gözlemlerin kayıt altına alınması için kullanılan bir informal değerlendirme türüdür. Özel gereksinimli öğrencilerin belli bir hedefe yönelik olarak göstermiş olduğu davranışlar hakkında öğretmenlerin ayrıntılı ve sıralı cümleler kullanması ve bunu özel gereksinimli öğrencinin performansına göre işaretleyip kayıt altına almasıdır. Derecelendirme ölçeğinde az sayıda özellik değerlendirilirken ön yargıların etkisinden kaçınılması gerekmektedir (McCloughlin ve Lewis, 1997, s. 25-60).

Doğrudan gözlem. Özel gereksinimli öğrencilerde belirlenen davranışların hangi düzeyde gerçekleşip gerçekleşmediğini doğrudan değerlendirmeyi sağlamaktadır. Planlı bir şekilde yapılarak önceden gözlem yapılacak olan ortam ve zaman belirlenmektedir. Doğrudan gözlemlenecek olan davranışın anlaşılabilir ve gözlenebilir olmasına dikkat edilmektedir. Gözlemlenecek olan davranışın farklı gözlemciler tarafından aynı anlama gelecek şekilde anlaşılır olması sağlanmalıdır. Gözlem formuna özel gereksinimli öğrencinin belirlenen gözlem davranışını ne ölçüde gerçekleştirebiliyorsa ona göre işaretleme yapılması gerekmektedir (Gürsel, 2008).

İnformal değerlendirme türleri kaynaştırma eğitimi veren öğretmenlere ölçme ve değerlendirme konusunda yardımcı olabilmektedir. Sınıfında özel gereksinimli öğrenciler bulunan ortaokullardaki her branştan öğretmenin genel olarak uygulamaya çalıştığı ölçme ve değerlendirme süreçleri düşünüldüğünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin de informal değerlendirme türlerinden faydalanmaya çalıştığı düşünülebilir. Dikkat çekilmek istenen konu ise kaynaştırma eğitimi alan özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu bir sınıf ortamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmeye yönelik yaklaşımlarıdır. Sosyal bilgiler öğretmenleri özel gereksinimli öğrenciler için uzman öğretmen eşliğinde bireysel eğitim programı hazırlar ve bu programa uygun olarak özel gereksinimli öğrenciye eğitim verir. Programın niteliğinin

anlaşılması adına ölçme ve değerlendirme uygulamaları yapar ve eğitsel kararlar alabilirler.

İlgili Alanyazın

Bu araştırmaya ilişkin yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde kaynaştırma/bütünleştirme eğitimiyle ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ve yeterlikleriyle ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Araştırmalara katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yeterli bulmadıklarını ve kaynaştırma eğitimi üzerine herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda araştırmalarda sosyal bilgiler dersinin özel gereksinimli öğrencilerin gelişimleri açısından önemli olduğu bilgisine de ulaşılmıştır.

İlk (2014) tarafından sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüş ve deneyimleri araştırılmıştır. Araştırmadan katılımcıların büyük bir kısmı kaynaştırma eğitimiyle ilgili herhangi bir eğitim almadıklarını ve kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi uygulamaları konusunda kendilerini yeterli görmedikleri bulgulamıştır.

Kanat (2015) tarafından kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin görüş ve önerileri adlı bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin alanında uzman öğreticiler tarafından yeterince destek görmedikleri, öğretmenlere kaynaştırma uygulamaları destek eğitiminin verilmesi gerektiği, sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine ders içerisinde yeterince zaman ayırmada güçlük yaşadıkları, öğretim yöntem ve tekniklerinin kaynaştırma öğrencilerine göre uyarlanmasında güçlük yaşadıkları saptanmıştır.

Demirezen ve Akhan (2016)'ın yapmış oldukları araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin görüşlerini almışlardır. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik önemin bilincinde oldukları fakat uygulamalara yönelik olarak istedikleri performansı gösteremedikleri verisine ulaşılmıştır.

Ateş (2018) ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik öz yeterlik inançlarını irdelemeye çalışmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi yeterlikleri ile öğretmen öz yeterliklerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca değişkenlerin kaynaştırma eğitiminde öğretmen adaylarının yeterlik düzeylerinin üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu araştırmanın sonucuna göre öğretmen yeterliği ile öğretmen öz yeterliği arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Sarılarhamamı (2020) tarafından yapılan özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin yeri ve önemi adlı araştırma yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin soyut konuları öğretirken zorlandıklarını, öğretmenlere özgü bireysel çalışma planlarının yapılması gerektiği, konuların özel gereksinimli öğrencilere gereksiz konuların bulunduğu, sosyal etkinlikler ve görsel materyallerin kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk ve Akdal (2022) ise sınıflarında özel gereksinimli öğrencileri olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bütünleştirme ortamlarında sosyal bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada BEP hazırlama konusunda yaşadıkları sıkıntının öğretmenlerin bilgi eksikliğinden kaynaklandığı, özel gereksinimli öğrencilere zaman ayıramadıklarını, özel gereksinimli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile ilgili soyut konuları anlamada zorlandıkları bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler dersinin özel gereksinimli öğrencilerin vatandaşlık bilgisi ve topluma uyum sağlama konusunda önemli olduğunu, öğretmenin etkinlik yapması ve dersi somutlaştırabilmesiyle özel gereksinimli öğrencilerin belirlenen hedef kazanımlara ulaşmasını kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Topbaş (2023) ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileriyle yürüttükleri derslere yönelik deneyimleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda BEP hazırlamayla ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını, özel eğitimde bulunan kaynak ve dokümanları kullanmadıklarını, kaynaştırma öğrencilerinin daha çok sosyal gelişimlerine katkı sağlayabildiklerini ifade etmişlerdir. Hazırlanan BEP konusunda zaman ve sınıf yönetimi açısından sorun yaşadıklarını, özel eğitim öğretmenleriyle ortak bir çalışma yürütmedikleri ve fiziki olanakların yetersiz kaldığını belirtilmiştir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, deseni, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama teknikleri, veri toplama süreci, veri analizi, araştırmada karşılaşılan güçlükler, araştırmanın inanırılığı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kapsamında durum çalışması deseni kullanılmıştır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yani verilerin doğal bir ortamda tüm yönleriyle izlenmesidir. Bir başka tanımda ise “Nitel araştırma, sosyal olay ve olguların nedenlerinin, sonuçlarının veya detaylarının açıklanmasını sağlayan önemli bir araştırma yöntemidir” (Baltacı, 2017) şeklindedir. Burada daha çok olay ve olguların üzerinde durulduğu görülmektedir. Nitel araştırmalar verilerin sayısı ile ilgilenmez, sözcükler üzerine yoğunlaşır. Tümevarımsal bir yaklaşımla oluşturulan teoriler vurgulanır (Bryman, 2012 akt, Saban ve Ersoy, 2019). Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan araçlar gözlem, görüşme, odak grup görüşmesi ve doküman incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 88, akt, Karataş, 2015).

Türkçe literatürde durum çalışması, olay incelemesi, örnek olay çalışması, örnek olay incelemesi, vaka çalışması gibi birden çok kavramla durum çalışmasından bahsedilmektedir. İngilizce’de ise “*case study*” kavramı ile durum çalışmasından bahsedilmektedir. Durum çalışması nitel araştırmalardan başvuru deseni olarak biridir. Creswell (2007)’e göre durum çalışması; “*araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır.*” Davey (1991)’e göre ise durum çalışması; “*tek bir durum ya da olayın derinlemesine boyamsal olarak*

incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir.”

Yin (1984)'e göre durum çalışması; *“açıklayıcı durum çalışmaları (explanatory case study) keşfedici (exploratory) ve tanımlayıcı durum çalışmaları”* şeklinde üç kategoriye ayrılmaktadır. Yin, *“tek bir analiz biriminin olduğu, aykırı ve kendine özgü durumların çalışıldığı, çok iyi formüle edilmiş bir teorinin test edilmesinde kullanılan bütüncül tek durum deseni; tek bir durum için birden fazla alt tabaka ya da birimin bulunduğu iç içe geçmiş tek durum deseni; birden fazla durumun olduğu ve her durumun kendi içinde bütüncül olarak ele alınıp karşılaştırıldığı bütüncül çoklu durum deseni ve birden fazla durumun her birinin kendi içinde alt birimlerinin olduğu iç içe geçmiş çoklu durum desenlerinden”* de bahsetmektedir. Araştırmacılar durum çalışması deseni ile elde edilen araştırma bulguları ve ortaya konulan araştırma sonuçlarıyla araştırmada ele alınan olayın neden o şekilde oluştuğu ve gelecek çalışmalarda nelere odaklanması gerektiğini ortaya koymaya çalışırlar (Yin, 1984). Dolayısıyla bu araştırmanın amacı kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme yeterliklerine, karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik bir durum tespiti yapmak olduğu için bu araştırmada da durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Araştırma konusu olan tek bir durumun birden fazla okulda veya birimde çalışan katılımcıyla yapılması nedeniyle araştırmada Yin (1984)'in ifade ettiği *“tek bir durum için birden fazla alt tabaka ya da birimin bulunduğu iç içe geçmiş tek durum deseni”* tercih edilmiştir. Böylece durum çalışması deseni ile bu araştırmanın tez konusu ve amacında vurgulanan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme değerlendirme yeterliklerinin ne olduğuna, süreçte karşılaştıkları sorunların neler olduğuna ve yaşanan sorunlar ilişkin hangi çözüm önerileri sunduklarına dair bir durum tespiti yapılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Van ilinde görev yapan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 30 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışma grubu seçiminde amaçlı örneklem türlerinden olan kolay ulaşılabilir durum örneklemeinden yararlanılmıştır. Amaçlı örnekleme tekniğinde, çalışma

grubu araştırmacının araştırma problemlerine cevap bulunacağına inandığı kişilerden oluşur. Bu tezde amaçlı örneklem türlerinden olan kolay ulaşılabilir durum örneklemeden yararlanma tekniğinin tercih edilmesinin nedeni araştırma problemine cevap verecek grubun doğrudan sosyal bilgiler dersine giren öğretmenler ve aynı zamanda kaynaştırma öğrencisinin olmasıdır. Çalışma grubundaki katılımcı öğretmenlerin gerçek kimlikleri gizli tutmak için katılımcıların branşları, cinsiyetleri ve görüşme sıraları dikkate alınarak SBÖ E-1, SBÖ K-15, SBÖ E-19, SBÖ E-27, SBÖ K-28 şeklindeki kodlardan yararlanmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcı Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

DEĞİŞKENLER		N	%
Yaşı	22-30	8	26,6
	31-40	10	33,3
	41-50	8	26,6
	51 ve Üstü	4	13,3
Cinsiyeti	Kadın	9	30
	Erkek	21	70
Eğitim Durumu	Lisans (Sosyal Bilgiler Öğretmenliği)	30	100
Kıdem Yılı	0-10	18	46,6
	11-20	8	39,9
	21 ve üstü	4	13,3

Tablo 1 incelendiğinde, Katılımcıların çoğunluğu 30 ile 50 yaş aralığındadır. Katılımcıların %70 erkek, %30’nun ise kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların tamamı sosyal bilgiler öğretmenliği programından mezun olmuştur. Katılımcıların çoğunluğunun 10 yıldan daha fazla kıdem yılına sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanarak veriler toplanmıştır. Yapılan görüşmelerde veri kaybının yaşanmaması için ses kayıt cihazı kullanılarak veriler kaydedilmiştir. Aynı zamanda görüşmelerde kullanılan ses kayıt cihazıyla birlikte saha araştırması için tutulan not defteri, kalem ve fotoğraf makinası gibi araçlarla veriler toplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci tezin kuramsal çerçevesi için gerekli alanyazın araştırması ile başlanmıştır. Örneğin, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Google Akademi veri tabanından araştırmalar yapılmıştır. Anahtar kavramlar olarak “Kaynaştırma Eğitimi ve Sosyal Bilgiler, Ölçme ve Değerlendirme” yazılarak yayınlanmış yüksek lisans, doktora tezleri ile makalelere ulaşılmıştır. Kuramsal çerçevesi ile ilgili gerekli alanyazın taramasından sonra saha araştırmasına yönelik olarak veri toplamak için süreç başlatılmıştır. Öncelikle Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü üzerinden Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Millî Eğitim Bakanlığı ile yazışmalar yapılarak gerekli izin alınmıştır. Yazılı izin alındıktan sonra uzmanın görüşleri doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ve katılımcı bilgilendirme onam formu ile pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Daha sonra araştırma verilerine erişmek için katılımcılar ile bulundukları okullarda yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacı her görüşmeden önce, katılımcı öğretmenlere araştırma hakkında bilgiler vermiştir. Ayrıca Araştırmacı görüşmenin konusunu, amacını ve ses kaydının neden yapılması gerektiği ile ilgili bilgileri de katılımcılarla paylaşmıştır. Araştırmacı görüşme öncesinde katılımcılara ses kayıtlarının araştırmacı ve danışmanı dışında başka kimse tarafından dinlenilmeyeceğini ve katılımcıların kişisel bilgilerin araştırma dışında kullanılmayacağını, katılımcıların kimliklerinin kodlar yoluyla gizli tutulacağını, katılımcılardan edinilen verilerin tamamıyla etik kurallar çerçevesinde kullanılacağını ifade etmiştir. Böylece katılımcılar kendilerini hazır hissettiklerinde veya müsait oldukları başka bir tarih ve saatte görüşmeler bilimsel bir sohbet ortamında yüz yüze gerçekleştirilerek araştırma verileri toplanmıştır.

Veri Analizi

Araştırmanın veri analizinde öncelikle ses kayıtları defalarca dinlenmiştir. Her ses kaydı için ayrı ayrı deşifre formları oluşturulmuştur. Bu kayıtlar bilgisayarda ses dinleme uygulamasından kulaklıkla dinlenip görüşme esnasındaki tüm sesler, sözler ve ifadeler aynen yazıya (Microsoft Word formatına) aktarılmıştır. Görüşmeler yazılı formata dönüştürüldükten sonra, her

bir katılımcıya ait veriler tek tek okunmuştur. Toplamda 63 sayfalık ham veriye ulaşılmıştır. Katılımcı kimliklerinin gizli kalması için isimleri kodlanmıştır. Katılımcı öğretmenler için “SBÖ E-numara (Sosyal Bilgiler Öğretmeni Erkek-numara), SBÖ K-numara (Sosyal Bilgiler Öğretmeni Kadın-numara)” şeklinde kodlar kullanılmış. Araştırma verileri görüşme formundaki sorulara uygun bir şekilde betimsel analize tabi tutulmuştur. Çünkü betimsel analiz yaklaşımına göre, elde edilen veriler, öncesinde belirlenmiş araştırma sorularına ve temalara göre özetlenerek yorumlanır. Veriler arasında iç tutarlılık göz önünde bulundurularak belli kategoriler ışığında betimsel analizle sunulmuştur. Veriler görüşme esnasında yapılan gözlemlerle birlikte görüşme sorularıyla uyumlu olacak şekilde sunulmuştur. Aynı zamanda verilerin çarpıcılığını göstermek amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Böylece araştırma verileri düzenli bir şekilde okuyucuya sunmak istenmiştir. Araştırma veriler sistematik olarak ve açık bir biçimde betimlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmacı veriler arasındaki bağlantılardan ve zıtlıklardan yararlanarak verileri sunmuştur. Araştırmacı katılımcıların görüşlerine sadık kalarak herhangi bir değişikliğe gidilmeksizin alıntı şeklinde katılımcı görüşlerine de yer vermiştir. Katılımcıların görüşleri yer yer yorumlarla desteklenmiştir.

Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler

Bu tez, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmesinden kaynaklı olarak araştırma boyunca nitel araştırmalarda karşılaşılabilecek muhtemel olan bazı sorunlar yaşanmıştır. Örneğin kaynaştırma öğrencilerinin ölçme ve değerlendirmesine yönelik bilimsel çalışmaların yetersiz olması nedeniyle araştırma ile ilgili doğrudan literatüre ulaşma konusunda güçlük yaşanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu için belirlenen ölçütlere uygun katılımcılara ulaşmada ve daha önce randevu ile belirlenen görüşme saatinde görüşmeye gönüllü katılım sağlamayan öğretmenlerin (2) olması nedeniyle zorluk yaşanmıştır. Bir de katılımcılarla görüşme saatinin belirlenmesi konusunda, yani katılımcı öğretmenlerin ders saati dışında görüşmek istememeleri ve ders saati ile görüşme saatinin örtüşmesinden kaynaklı sorunlar yaşanmıştır. Katılımcıların görüşme esnasında araştırma sorularına yer yer bağlam veya konu dışı cevaplar vermeleri konusunda da zorluk yaşanmıştır. Ayrıca saha araştırması

öğretmenlerin çalışma ortamı olan okullarda yapıldığı için birkaç katılımcıyla yapılan görüşmelerde bazı okul yöneticilerin görüşme için sessiz bir ortamı sağlanmaması nedeniyle görüşmelerde ses kaydı alma konusunda zorluk yaşanmıştır.

Araştırmanın İnanırlığı

Nitel araştırmalarda nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenirlik kavramı yerine inanırlık kavramı tercih edilmektedir (Guba ve Lincoln, 1982; Krefting, 1991; Houser, 2015; Merriam, 2013; Whittemore, Chase ve Mandle, 2001). Guba ve Lincoln (1982) nitel araştırmalarda inanırlık (trustworthiness) için inanırlık, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik olmak üzere dört kriter belirlemiştir. Nitel araştırmalarda sonuçları inandırıcılığıyla iç geçerlilik, sonuçların diğer kişi ve durumlara aktarılabilirliğiyle dış geçerlik veya aktarılabilirlik, araştırmanın benzer koşullarda benzer katılımcılarla tekrarlandığında sonuçların benzerlik göstermesiyle güvenirlik ve güvenilebilirlik, önyargılar azaltılarak objektiflik artırılmasıyla objektiflik veya onaylanabilirlik gibi dört kriterin dikkate alınması önem arz etmektedir. Nitel araştırmalarda bulguların doğruluğu okuyucu, katılımcı ve araştırmacının bakış açısıyla ortaya çıkarılmaktadır. Bu yüzden nitel araştırmalar yapılırken bazı noktalarda dikkatli olunması gerekir (Creswell, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2018; akt., Mengi, 2020). Nitel araştırmalara yönelen araştırmacılar araştırmanın tutarlığı için araştırma süresince yaşanan tüm süreç basamaklarını yazmalıdırlar (Creswell, 2017).

Bu araştırmada literatürdeki bilgi ve kriterler dikkate alınarak araştırmanın inanırlığı artırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın inanırlığı için araştırmanın sonuçları araştırmanın bulguları ışığında yazılarak iç geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Sonuçların diğer kişi ve durumlara aktarılabilirliğiyle dış geçerlik veya aktarılabilirlik, araştırmanın benzer koşullarda benzer katılımcılarla tekrarlandığında sonuçların benzerlik göstermesi için araştırmacının saha araştırması ve verilerinin her evresinde yer alarak güvenirlik ve güvenilebilirlik sağlanmıştır. Ayrıca araştırmacı araştırmanın her evresinde, özellikle de saha araştırması sürecinde ve araştırma verilerinin analizi sürecinde kendi önyargılarını azaltılarak araştırmanın objektifliğini artırmasıyla objektiflik veya onaylanabilirlik ilkesine uygun davranılmıştır. Ayrıca araştırmanın inanırlığının

sağlanması için görüşme soruları hazırlanırken alanında uzman kişilerden görüşler alınmıştır. Araştırmanın analiz aşamasında ise araştırmacı dökümleri gerçekleştirmiş ve kodlama sürecine geçilmiştir. Daha sonra rastlantısal olarak dökümlerin %30'una denk kısmı iki farklı uzman tarafından kontrol edilmiştir. Ayrıca temalara ait içeriklerin çıktısı alınarak, tema ve içerik uyumu araştırmacı ve tez danışmanı tarafından da kontrol edilmiştir. Böylece araştırma verilerinin nitel açıdan tutarlılığı sağlanmıştır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorum

Bu araştırmanın bulguları;

1. *“Kaynaştırma öğrencilerine yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme tekniklerine ve uygulama sıklığına ilişkin bulgular*
 2. *Kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme-değerlendirme yeterliliklerine ilişkin bulgular*
 3. *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusunda karşılaştığı güçlüklerle ilişkin bulgular*
 4. *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusundaki çözüm önerilerine ilişkin bulgular”*
- şeklinde dört kategoride tablolar yardımıyla sunulmuş ve betimsel analize uygun yorumlanmıştır. Ayrıca üçüncü kategorideki araştırma bulguları kendi içinde üç alt kategoriye ayrılmış ve tablolar yardımıyla sunularak yorumlanmıştır.

Kaynaştırma öğrencilerine yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme tekniklerine ve uygulama sıklığına ilişkin Bulgular

Kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik kullandıkları ölçme-değerlendirme tekniklerine ve uygulama sıklıklarına ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Yapılan Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine ve Uygulama Sıklığına İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Konu sonunda Test çözme	3 %10	<i>“Genellikle kullanıyoruz. Konu anlatıldıktan sonra o konuyla ilgili test çözüyoruz. Çözümleri yaparken de tek tek öğrencinin hatasını da ya da nasıl doğru yaptığını da analiz ederek yapmaya çalışıyoruz. Fakat dersi vakti sırasında öğrenciyle ilgilenemiyorum.” (SBÖ K-28)</i>
Derslerde Soru-cevap şeklinde	6 %20	<i>“Diğer öğrencilerden farklı olmayacak şekilde onları ayrı tutmayacak ya da eksiklik hissetmemeleri için olabildiğince her derste soru-cevap yöntemlerini kullanarak öğrencinin sınıfla uyum kurmasına destek olmaya çalışıyorum.” (SBÖ E-17)</i>

Tablo 2 (devam)

Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Yapılan Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine ve Uygulama Sıklığına İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Sınav dönemlerinde Seviyelerine göre	12 %40	"Milli eğitimin bize önerdiği bu işte ikiye iki dediğimiz yazılı dönemleri var. Dört defa yapıyoruz yılda. Her dönem iki defa olacak şekilde. Tabi bu öğrencilerimiz için farklı bir sınav kağıdı hazırlıyoruz. Seviyelerine göre" (SBÖ E-3)
Ünite sonunda Ölçme- değerlendirme	4 %13,3	"Sınav dışında pek uygulama fırsatı bulamıyoruz. Bazen ünite sonlarında bulunun etkinliklerle ölçme değerlendirme tekniklerini uygulamış oluyoruz. Çocukların özel programı dahilinde uygulamaya çalışıyoruz." (SBÖ E-11)
Ders araları ve teneffüslerde Ölçme- değerlendirme	2 %6,6	"Ders içinde çok fazla yer kapladığı için bireysel anlamda sadece teneffüs aralarında boş derslerinde ölçme ve değerlendirme yapabiliyoruz. Çünkü diğer öğrencilerin kontrolü zor olduğu için çok fazla ders içine yayamıyoruz." (SBÖ E-6)
İki haftada bir Ölçme-değerlendirme	3 %10	"Haftada iki defa olacak şekilde ve herhangi bir program dahilinde olmaksızın uygulamaya çalışıyorum. Dersten sonra gönüllü olarak yapıyorum fakat ölçme ve değerlendirme etkinliklerini çok yetersiz buluyorum." (SBÖ E-12)

Tablo 2'de kaynaştırma öğrencilerine yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme tekniklerine ve uygulama sıklığına ilişkin katılımcı görüşleri yer almaktadır. Katılımcıların çoğu (12) "sınav dönemlerinde" kaynaştırma öğrencilerinin "seviyelerine göre" ölçme değerlendirme yaptığını ifade etmiştir. Bir kısım katılımcı da "derslerde soru-cevap" şeklinde kaynaştırma öğrencilerine yönelik ölçme değerlendirme yapmıştır. Ayrıca konu sonunda test çözme (3), ünite sonunda ölçme- değerlendirme (4), ders araları ve teneffüslerde ölçme-değerlendirme (2), ve iki haftada bir ölçme-değerlendirme (3) yaptıklarına ilişkin bulgular da saptanmıştır.

Katılımcılardan (SBÖ E-7)'nin bu konuya ilişkin görüşü şöyledir: "Sınıf mevcudunun kalabalık olması sebebiyle öğrenciyle birebir çalışma yapma imkanı olmamaktadır. Ders müfredatını yetiştirme durumunun olması sadece sınav zamanlarında öğrenciye uygun yapabileceği sınavlar hazırlayabiliyoruz. Bu şekilde kaynaştırma öğrencilerine ölçme ve değerlendirme uygulamaları yapabilmekteyiz" ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca (SBÖ E-1)'in görüşü de şöyledir: "Kaynaştırma öğrencilerine ders sonunda performanslarını değerlendirebilme için ölçme ve değerlendirme uygulamaları yapabiliyoruz. Bunu öğrencinin seviyesine uygun testler veya sınavlar hazırlayarak yılsonu notu verebilmek adına kendimizce bir sisteme oturmaya çalışıyoruz." (SBÖ E-19)'un görüşü de şöyledir: "Kaynaştırma öğrencilerine bir ölçme ve değerlendirme etkinlikleri yapmak çok

zor. Açıkçası bunun için programlı bir şekilde ilerlediğimiz söylenemez. Kaynaştırma öğrencileri için yazılı sınavlar ve testler yapmak pek mümkün olmuyor. Bunun belli bir sırası ve zamanı da olmuyor.”

Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirme Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

Kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme-değerlendirme yeterliliklerine ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirme Yeterliliklerine İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Yeterli	6 %20	“Bu konuda kendimi yeterli buluyorum. Çünkü yaklaşık altı yedi sene boyunca kaynaştırma öğrencilerine ders veriyorum. Bunun için seksen saatlik bir kurs aldım. Belgem de var. Bu şekilde kendimi yeterli buluyorum.” (SBÖ E-19)
Kısmen yeterli	9 %30	“Kısmen yeterli buluyorum. Çünkü çok fazla kaynaştırma öğrencisiyle çalışmadım. Bunun için ailenin desteği olması gerektiğini biliyorum. Eğer sınıfta bir kaynaştırma öğrencisi varsa yeterli olmadığım tarafları gözden geçirip derslerimde yeterli olmak için elimden geleni yaparım.” (SBÖ K-22).
Yeterli değil	15 %50	“Yeterli bulmak aslında doğru değil. Araştırmalarımızı ve çalışmalarımızı yapıyoruz. Akıl akıldan üstündür diye düşünerek bilenlere soruyoruz. Buna rağmen kendimi bu konuda yeterli bulmuyorum.” (SBÖ E-2).

Tablo 3’te kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme-değerlendirme yeterliliklerine ilişkin görüşler yer almaktadır. Katılımcılardan sadece altısı (%20) kendisini yeterli görmektedir. Katılımcıların dokuzu (%30) ise kendisini *kısmen yeterli* bulmaktadır. Katılımcıların yarısı (%50) ise kendisini kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusunda *yeterli bulmamaktadır*. Bu da kaynaştırma eğitiminde görev alan öğretmenlerin ölçme değerlendirme konusunda yetersiz olduğunu göstermektedir.

Katılımcılardan (SBÖ E-11)’in bu konuya ilişkin görüşü şöyledir: “Yeterli bulmuyorum. Çünkü bununla alakalı bir eğitime girmek gerektiğini ve bir süreçten geçilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda hiçbir şey bilmiyoruz. Sadece çevreden duyduğumuz ve internetten gördüğümüz bilgilerle ilerliyoruz.” Başka bir katılımcı (SBÖ E-25) ise “Ben daha faydalı olmak istiyorum ama herhangi bir bilgim, tecrübem ve eğitimim yok. Bunun kaynaştırma öğrencilerinin dersine giren öğretmenler için değil bütün öğretmenlere verilmesi gerekiyor. Çünkü her

kademede her yıl karşımıza çıkabiliyor.” şeklinde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan (SBÖ E-23) ise “Bu konuda kendimi çok yeterli bulmuyorum. Bazı kaynaştırma öğrencilerinde etkili olduğunu biliyorum fakat bunun geri dönütünü almak çok zor oluyor. Açıkçası verimli bir geri dönüt alamıyorum. Dolayısıyla yetersiz olduğumu düşünüyorum.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Ölçme-Değerlendirme Konusunda Karşılaştığı Güçlüklere İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusunda karşılaştığı güçlüklere ilişkin bulgular üç alt kategoride Tablo 4, 5 ve 6’da sunulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin performansını belirlemede karşılaştığı güçlüklere ilişkin bulgular.

Tablo 4

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Performansını Belirlemede Karşılaştığı Güçlüklere İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Öğrencinin derse devamsızlığından kaynaklı güçlük	2 %6,6	“Öğrencimiz derslerine gelme konusunda özenli değil. Ders zamanlarına göre okula gelmiyor. Bu yüzden kaynaştırma öğrencisinin eğitiminde performansı belirleme konusunda aksaklıklar oluyor.” (SBÖ E-21)
Öğrencinin öğrenme seviyesinin düşüklüğü ve hiperaktifliğinden kaynaklı güçlük	3 %10	“Bazı kaynaştırma öğrencilerde öğrenme seviyelerinin düşük olması öğretimi ve performans ölçümünü zorlaştırmaktadır. Bazı öğrencilerin hiperaktif olması da performans ölçümünü bizler için daha da zorlaştırmakta ve problem yaratmaktadır.” (SBÖ K-17)
Kalabalık sınıflardan kaynaklı güçlük	5 %16,6	“Özellikle kalabalık sınıfların olması ve kaynaştırma öğrencilerinin sayısının fazla olması kaynaştırma öğrencilerinin performans ölçümünü zorlaştırıyor.” (SBÖ E-14).
Formasyon eğitiminin yetersizliğinden kaynaklı güçlük	1 %3,3	“Bu konuda eksiklerim olduğunun farkındayım. Formasyon eğitimi açısından yeterli bir donanımla mezun olmadık ve bu yüzden kaynaştırma öğrencilerinin performansını ölçme konusunda büyük sıkıntılar yaşıyorum.” (SBÖ E-27)
Ders süresinin yetersizliğinden kaynaklı güçlük	3 %10	“Ders sayısının sadece üç saat olması sosyal bilgiler dersi açısından kaynaştırma öğrencisinin öğretimi ve performans ölçümü için de yetersiz kalmaktadır” (SBÖ E-11).
Ders konularının zor olmasından kaynaklı güçlük	5 %16,6	“sosyal bilgiler dersi konuların bilişsel yöndeki öğrenmelere dönük olduğu için ve konuların zor ve ağır olması kaynaştırma öğrencilerinin öğretimini zorlaştırmakla beraber öğrendiklerini daha çabuk unutmalarına neden olabiliyor ve performans ölçümünü zorlaştırmaktadır.” (SBÖ E-1)

Tablo 4 (devam)

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Performansını Belirlemede Karşılaştığı Güçlüklere İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşleri/Örnek Kod
Öğrencilerin okuma-yazma eksikliğinden kaynaklı güçlük	3 %10	"Genel olarak kaynaştırma öğrencileri okuma yazma problemi yaşıyorlar. Bu durumda biz sosyal bilgiler öğretmenleri olarak dersimizde okuma yazma öğretmeye öncelik veriyoruz. Öğrencilerin okuma yazma problemi yaşamaları öğrencilerin performans ölçümünü zorlaştırmaktadır." (SBÖ E-23)
Sınıfta kaynaştırma öğrencisinin sayısının fazla olmasından kaynaklı güçlük	1 %3,3	"Sınıfta kaynaştırma öğrencilerinin sayısı fazla olabiliyor ve ayrıca sınıfın da kalabalık olması sebebiyle kaynaştırma öğrencilerine sadece beş dakika ayırabiliyorum. Bu da kaynaştırma öğrencisinin öğretimi için yeterli olmuyor. Aynı zaman sınıfta birden fazla kaynaştırma öğrencisini olması diğer öğrencilerin öğretimini de etkileyebiliyor. Bu nedenle kaynaştırma öğrencilerin performans ölçümü konusunda zorluk yaşamaktayım" (SBÖ K-22)
Materyal azlığından kaynaklı güçlük	1 %3,3	"Kaynaştırma öğrencilerinin öğretimi için konuları somutlaştırma adına daha fazla materyal sunma becerisi üzerine bir çalışma yapılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü yeteri kadar materyal yok. Bu nedenle kaynaştırma öğrencilerin performans ölçümü konusunda gerekli materyale ulaşamadığım için zorluk yaşıyorum." (SBÖ E-19)

Tablo 4'e sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin performansını belirlemede veya ölçümünde karşılaştığı güçlüklere ilişkin bulgular yer almaktadır. Katılımcılardan alınan verilere bakıldığında sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin; "öğrencinin derse devamından (2), Öğrencinin öğrenme seviyesinin düşük olması ve öğrencinin hiperaktif olmasından (3), Sınıfların kalabalık olmasından (5), Formasyon eğitiminin yetersizliğinden (1), Ders süresinin yetersizliğinden (3), Ders konularının zor olmasından (5), Okuma-yazma eksikliğinden (3), Sınıfta kaynaştırma öğrencisinin sayısının fazla olmasından (1), Materyal azlığından (1) dolayı" zorluklar yaşadığı görülmektedir.

Araştırmanın bu kategorisine ilişkin verilerde daha çok dikkat çeken güçlü ise, *sınıfların kalabalık olması ve ders konularının zor olması* nedeniyle öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin performans düzeyini belirlemede karşı karşıya kaldığı güçlüktür. Bu hususa ilişkin katılımcılardan (SBÖ E-14)'ün görüşü şöyledir: "Özellikle kalabalık sınıfların olması ve kaynaştırma öğrencilerinin sayısının fazla olması kaynaştırma öğrencilerinin performans ölçümünü zorlaştırıyor." Ayrıca (SBÖ E-1) ise "sosyal bilgiler dersi konuların bilişsel yöndeki öğrenmelere dönük olduğu için ve konuların zor ve ağır olması kaynaştırma öğrencilerinin öğretimini zorlaştırmakla beraber öğrendiklerini daha

çabuk unutulmasına neden olabiliyor ve performans ölçümünü zorlaştırmaktadır.” (SBÖ E-1) katılımcısı bu konuda şöyle bir öneri de sunmaktadır: *“Kaynaştırma öğrencileri için sürekli konuları tekrar etmek gerekiyor. Çünkü konu anlatıldıktan sonra öğrenciler çabuk unutulabiliyor. Bu yüzden sık tekrar yapmak gerekiyor. Bunun için de zaman planlamasına ihtiyaç var.”* Diğer bir katılımcı olan (SBÖ K-9) ise *“Sosyal bilgiler dersinin kazanımları bilişsel bir alan oluşturuyor. Dolayısıyla kaynaştırma öğrencilerinin bir kısmı öğrenebiliyor fakat çabuk unutuyorlar. Bir kısmı ise hiçbir zaman öğrenemiyor. Bu konuda kaynaştırma öğrencilerine özel olarak tasarlanmış olan değerlendirme ölçeklerine daha çok ihtiyacımız var.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

Kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürecinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular.

Kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürecinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları Sürecinde Karşılaşılan Güçlüklerle İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Zor konular nedeniyle kaynaştırma öğrencisinin seviyesine uygun Ölçme-değerlendirmeye materyalini hazırlamaya ilişkin güçlükler	5 %16,6	“Ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürecinde önemli derecede problemler çıkıyor. Çünkü inkılap tarihi gibi derslerde ne kadar kolaylıkla sorabileceğim hakkında zorluk yaşıyorum. Ya da Osmanlı Tarihi ile ilgili bilgileri aktarırken. Konuların zor olması sınav hazırlamayı da zorlaştırıyor. Ne soracağımızı nasıl sınav yapacağımızı açıkçası bilmiyoruz.” (SBÖ K-22) “Dersimizde kaynaştırma öğrencileri için de sınavlar hazırlıyoruz. Burada en önemli sıkıntı seviyesine göre soru hazırlamaktır. Çünkü diğer kaynaştırma öğrencisi olmayan öğrencilerimize müfredata göre soru hazırlıyoruz ama bazı kaynaştırma öğrencilerinin öğrenme seviyelerinin düşük olması genel soruları cevaplama zorluk yaşamalarına neden oluyor.” (SBÖ E-5)
Öğrencilerin seviyelerinin üstündeki kazanımların olmasından ve kazandırılmayan kazanımlardan kaynaklı güçlükler	6 %19,9	“Genelde baktığım zaman kazanımlar biraz daha üst düzey oluyor. Bu kazanımların dışına çıkarak kazanımları olabildiğince çocuğun yani hazır bulunmuşluk seviyesine indirmeye çalışıyorum.” (SBÖ E-25) “Tabi kaynaştırma öğrencilerimiz için zaman zaman kazandıramadığımız hedefler çok oluyor. Dolayısıyla sınav hazırlayacağımız zaman zorlanabiliyoruz.” (SBÖ E-19)

Tablo 5 (devam)

Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları Sürecinde Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Her yıl öğretmen değişikliği ve farklı öğrencilerle çalışılmasına ilişkin güçlükler	2 %6,6	"Biz her sene branş öğretmenleri olarak sınıf değiştirmek durumunda kalıyoruz. Yani her sene aynı öğrencilerle devam etmiyoruz. Bu durumda kaynaştırma öğrencileriyle belli bir süre ilerledikten sonra öğretmenlerinin değişmesi kaynaştırma öğrencisi açısından sorun olmaktadır. Ders anlatmamın yanı sıra ölçme konusunda da istediğimiz gibi ilerleyemiyoruz. Çünkü öğrenci başka bir öğretmenle devam etmek zorunda kalıyor." (SBÖ E-30).
Akranlarının farklı yaklaşımlarına ilişkin güçlükler	2 %6,6	"Sınav anında kaynaştırma öğrencisine ayrı bir kağıt verdiğiniz zaman diğer arkadaşları neden hocam bu öğrenciye ayrı bir sınav kağıdı verdiniz ya da neden onun soruları kolay bizim sorularımız zor diye yorum yapıyorlar. Kaynaştırma öğrencisinin özel durumunu açıklayamıyoruz. Çocuklar da ayrımcılık yaptığımızı düşünebiliyorlar. Yani o durumu yaşayacağımızı bildiğimiz zaman sınav kâğıdını aynı veriyoruz daha sonra çocuğa BEP sınavı uyguluyoruz." (SBÖ E-3)
Görsel ölçme materyallerini oluşturmaya ilişkin güçlükler	1 %3,3	"Görsellik çok önemli ve görsel materyal bulmada sıkıntılar yaşıyoruz. Milli eğitimin bu konuyla ilgilenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bunun bazı platformlarda gündeme getirilmesi gerekiyor. Bunlarla ilgili bizi yönlendirecek projeler, programlar yönlendirmeleri gerektiğini de düşünüyorum." (SBÖ E-10)
İletişim kurmada ve okuduğunu anlamada kaynaklı güçlükler	5 %16,6	"Kaynaştırma öğrencilerinin sorulardaki yönergeleri anlayabilmesi için öncelikle okuduğunu anlamayı bilmesi gerekir. Bu konuda maalesef zor durumlar yaşıyoruz. Kaynaştırma öğrencileri, dili etkili kullanma becerilerinde eksiklik yaşadıkları için iletişim kurmada zorlanıyoruz." (SBÖ E-2).
Öğretmenin ölçmede yetersizliğinden kaynaklı güçlükler	4 %13,3	"Kaynaştırma öğrencilerinin ölçme ve değerlendirilmeleri konusunda maalesef yetersizlik durumu yaşıyoruz. Bu konuda büyük bir eksiklik var farkındayız fakat yönlendirilmeye ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak göz ardı edilen bir konu." (SBÖ E-27)
Okuma-yazma yetersizliğinden kaynaklı güçlükler	3 %10	"Sınıfın geneli için formal testler hazırlıyoruz fakat kaynaştırma öğrencilerinin okuma yazma sıkıntısının olduğunu göz ardı ediyoruz. Maalesef üzücü bir durum fakat yeterli bilgiye sahip olmadığımızdan inisiyatif alma konusunda da tereddüt yaşıyoruz." (SBÖ E-24)

Tablo 5'e kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürecinde karşılaşılan güçlüklere ilişkin bulgular yer almaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilere bakıldığında sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin; "Zor konular nedeniyle kaynaştırma öğrencisinin seviyesine uygun ölçme-değerlendirmeye materyalini hazırlamaya ilişkin (2), Öğrencilerin sevilerinin üstündeki kazanımların olmasından ve kazandırılmayan kazanımlardan kaynaklı (6), Her yıl öğretmen değişikliği ve farklı öğrencilerle çalışılmasına ilişkin (2), Akranlarının farklı yaklaşımlarına ilişkin (2), Görsel ölçme materyallerini oluşturmaya ilişkin (1),

İletişim kurmada ve okuduğunu anlamada kaynaklı (5), Öğretmenin ölçmede yetersizliğinden kaynaklı (4), Okuma-yazma yetersizliğinden kaynaklı (3) güçlükler” yaşadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu kategorisine ilişkin verilerde daha çok dikkat çeken güçlükler ise, *Öğrencilerin sevilerinin üstündeki kazanımların olmasından ve kazandırılmayan kazanımlara (6), İletişim kurmaya ve okuduğunu anlamaya (5), Öğretmenin ölçmede yetersizliğine (4), Öğrencilerin okuma-yazma yetersizliğine (3) ilişkin güçlüklerdir. Bu hususa ilişkin katılımcılardan (SBÖ E-5)’in görüşü şöyledir: “Müfredatımız çok geniş ve süremiz çok kısıtlı. Ders saatimiz sadece haftada üç saat. Sınıflarda farklı tiplerde öğrenciler var ve sınıfta bazen huzur sağlamak derse çocukların ilgisini çekme konusunda zorluklarla karşılaşyoruz. Kaynaştırma öğrencisi için zaman ayırmak istememe rağmen bunu yapmam imkansız bir hale geliyor. Buna rağmen öğretiminin takibini yapmaya çalışıyorum. Kaynaştırma öğrencilerine ödevler veriyorum, etkinliklere katılımlarını sağlamaya çalışıyorum ve ödevlerini kontrol ederek ilerleyişini bir şekilde gözlemlemeye çalışıyorum.” Katılımcılardan (SBÖ K-4) “Kaynaştırma öğrencilerimizin genelinde okuma yazma sıkıntısı var. Bunun üstesinden gelmeye çalışıyoruz. Kazanım olarak arkadaşlarıyla sosyalleşmelerini destekliyoruz. Sosyal bilgiler dersi bakımından bir kazanımı kazandırmak mümkün olmuyor.” görüşlerine yer vermiştir. Bir başka katılımcı olan (SBÖ E-8) ise “Kaynaştırma öğrencisi bulunan bir sınıfı kontrol etmek ve derse odaklamak çok zor oluyor. Akranları, kaynaştırma öğrencisinin durumuna hakim ve bunu kullanarak dikkatleri dağıtıyor. Teneffüslerde dikkat ettiğimde ise kaynaştırma öğrencisine karşı davranışlarının zorbaca bir yaklaşım içerisinde olduğunu görüyorum. Sosyal bilgiler dersinin sosyalleşme ve toplum bilincini geliştirme adına gücünü sınıfta kullanmaya çalışıyorum” şeklinde görüş belirtmiştir.*

Kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme – değerlendirmeyi amacına uygun yapıp yapmadıklarına yönelik karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin bulgular.

Kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme – değerlendirmeyi amacına uygun yapıp yapmadıklarına yönelik karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme – Değerlendirmeyi Amacına Uygun Yapıp Yapmadıklarına Yönelik Karşılaştıkları Güçlüklerle İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Gözlem veya takip edilmemesine ilişkin güçlük	3 %10	"Şöyle ki kaynaştırma öğrencilerine sınav yaptıktan sonra gözlem ve takip etmek gerekir diye düşünüyorum. Yani bu çocuk gerçekten öğrenmiş mi diye ona kendini sınıfta ifade etme şansı verilmeli. Her zaman olumlu sonuçlar çıkmasa da kaynaştırma öğrencisiyle ilgili geri dönüt almakta fayda sağlayabilir. Çünkü gerçekten yaptığımız ölçme işi amacına uygun olmuş mu diye sorgulamalıyız." (SBÖ E-29)
Formalite gereği uygulanmasına ilişkin güçlük	6 %20	"Resmiyete uygun olsun diye formaliteden mecburi olarak ölçme ve değerlendirme yapıyoruz. Gerçek amacına ulaştığı falan yok. Öğretmen olarak bir şeylerin tam olmadığını gördüğümüzde huzursuz oluyoruz." (SBÖ E-14)
İstenilen amaca ulaşmamasına ilişkin güçlük	5 %16,6	"Not sıkıntısı olmadığı için nasıl olsa sistemden kaynaklı olarak geçmek zorundalar. Ama diğer taraftan baktığınızda pozitif ayrımcılık yapacağız diye gerçeklerden de kopmuş gibi oluyoruz. Sonuçta ölçme ve değerlendirme öğrencinin gelişimi açısından ciddi bir iştir. Ama daha sonra nasıl bir sistemle devam ederiz orasını bilemiyorum." (SBÖ K-17)
Öğretmenin yetersizliği sebebiyle amaca ulaşamamaya ilişkin güçlük	2 %6,6	"Ölçmenin amacına ulaştığını elbette düşünüyorum. Sosyal bilgiler dersi açısından ölçme yapmak diğer branşlara göre yine daha kolay gibi geliyor. Böyle söyledim diye bizde de kolay sanılmasın çünkü gerçekten o öğrenciler için program yapmak bile büyük bir eğitim almamızı gerektirir. Bizim yetersizliğimizin sonucunu Kaynaştırma öğrencileri yaşıyor. Tabi bunda bizden çok sistemin verimsizliğe neden olduğunu söyleyebilirim." (SBÖ E-21)
Öğrencinin algılama düzeyinin düşük olmasına ilişkin güçlük	3 %10	"Sosyal bilgiler dersi biraz daha sözel ağırlıklı olduğu için öğrencilere ders konusunu veya aktarma konusunda kısmen diğer derslere göre daha iyi olabiliyor. Tabi öğrencinin algılama düzeyinin diğer öğrencilerden düşük olması halinde tam istediğimiz amaca ulaşmasını zorlaştırabiliyor." (SBÖ E-16).

Tablo 6'da kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme – değerlendirmeyi amacına uygun yapıp yapmadıklarına yönelik karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin bulgular yer almaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilere bakıldığında sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin; *Gözlem veya takip edilmemesine ilişkin güçlük (3)*, *Formalite gereği uygulanmasına ilişkin güçlük (6)*, *İstenilen amaca ulaşmamasına ilişkin güçlük (5)*, *Öğretmenin yetersizliği sebebiyle amaca ulaşamamaya ilişkin güçlük (2)*, *Öğrencinin algılama düzeyinin düşük olmasına ilişkin güçlük (3)* yaşadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu kategorisine ilişkin verilerde daha çok dikkat çeken güçlükler ise, *Formalite gereği uygulanmasına ilişkin (6)* ve *İstenilen amaca ulaşmamasına ilişkin (5)* ilişkin güçlüklerdir. Bu hususa ilişkin katılımcılardan (SBÖ E-24)'ün görüşü şöyledir: "*Değerlendirme gerçek amacına çoğu zaman*

ulaşmıyor. Ama sosyal bilgiler dersinde gözlemlediğim diğer derslere göre daha faydalı, biraz daha amaca yakın bir yere geliyor. Mesela hak ve sorumluluklar konusunu işlediğimizde kaynaştırma öğrencisi buna çok rahat katılabiliyor. Ya da diğer konular çevreyle ilgili sosyal bilgiler biraz daha güncel günlük hayatla ilgili. Dolayısıyla amaca tam ulaşmasa da amaca yakın bir yerde olduğunu düşünüyorum.” Katılımcılardan (SBÖ K-29) ise “Ölçme ve değerlendirme uygulamaları kaynaştırma öğrencisinin bireyselleştirilmiş eğitim programına göre yapılırsa gerçek amacına elbette ulaşacaktır. Fakat program dışı kazanımlara uygun olmayan ölçme araçları seçmek kaynaştırma öğrencisi açısından geribildirim dahi vermeyecektir. Asıl mesele galiba uygun ölçme aracı seçebilmektir” görüşünü belirtmiştir. Başka bir katılımcı (SBÖ E-7) ise “Sistemsel olarak sadece boşluğu doldurmaya yönelik bu öğrencilere not veriliyor. Sadece sosyal bilgiler dersi değil diğer tüm branşlarda bu böyle ilerliyor. Sistemdeki bir boşluğu doldurmak için kaynaştırma öğrencilerine göre ölçme ve değerlendirme yapılsa bile gerçek amacına ulaştığını söyleyemem” görüşünü savunmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Ölçme-Değerlendirme Konusundaki Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusundaki çözüm önerilerine ilişkin bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Ölçme-Değerlendirme Konusundaki Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Hizmet içi eğitim önerilmekte	4 %10	“Böyle durumlarda hizmet içi eğitim şart. Baktığınızda mebbiste bir sürü kurslar var. Hatta ölçmeyle ilgili de var. Şu anda diğer branşlar hakkında yorum yapmak olmaz belki ama bizim branş için söylüyorum bu çocuklara müfredat çıkarılmalı BEP olmuyor. Herkesin de BEP hazırladığını buna göre ölçme yaptığını düşünmüyorum.” (SBÖ E-13) “Öğretmenlerin biraz daha özverili olması gerektiğini düşünüyorum. Farklı kaynaklara ve alanında uzman öğreticilerle işbirliği yapabiliriz. Bu konularla ilgili kitaplar ya da Milli Eğitim’in eğer yapmış olduğu hizmet içi eğitim seminerleri olursa katılım göstererek kendimizi geliştirebiliriz.” (SBÖ E-2)

Tablo 7 (devam)

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Ölçme-Değerlendirme Konusundaki Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşler

Kodlar	Katılımcı (n) - (f)	Görüşler/Örnek Kod
Uzman öğretmen desteği önerilmekte	2 %6,6	"Çok eksikimizin olduğunun farkındayız fakat burada uzman öğretmenlerden destek almak böyle bir plan oluşturulması ve okul yönetiminin de destek vermesiyle daha iyi bir öğretim yapılabilir." (SBÖ E-16).
RAM ile Rehber öğretmenlerin desteği önerilmekte	2 %3,3	"Burada RAM'ı ve Rehber öğretmenleri biraz eksik buluyorum. Çünkü zaman zaman öğrenme seviyesinin düşük olduğu öğrencilerle çalışmak durumunda kalabiliyoruz. Kendimi yetersiz hissediyorum. Kaynaştırma öğrencisi ismini dahi telaffuz edemiyor. Bazen işitme engeli bulunan öğrenciler oluyor. İşte burada kendimi yetersiz hissediyorum. Öğrencinin gelişimini izlemek için iyi bir iletişimin olması gerektiğine inanıyorum." (SBÖ E-25).
Daha basit soruların sorulması önerilmekte	3 %10	"Yani daha basit sorular sorulmalı. Bunu yapmaya çalışıyoruz ama her çocukta seviye farklı oluyor. Her seviyeye inebilmek gerekir." (SBÖ E-21)
Ayrı sınav uygulaması önerilmekte	2 %6,6	"Sınav alanlarının ayrı olması gerek. Çocukların dikkatini çekiyor. Ayrımcılık olduğunu düşünenler oluyor. Soruları kıyaslıyorlar. Tabii bu işin sınırlılıklarından biridir belki ama gururları inciniyor. Bunu hep yaşamak moral bozucu gibi." (SBÖ K-15)
Öğrencinin duygusal durumlarının dikkate alınması önerilmekte	1 %3,3	"Bizim öğrencilerimize baktığımızda işin sadece sınavla falan yürüdüğünü söyleyemeyiz. Baktığınızda duygularını çok yoğun yaşayan öğrenciler var. Kaynaştırma öğrencileri aslında duygusal anlamda çok dikkatli ben öyle gözlemledim. Belki de duygu ve düşüncelerinin etkilenebileceği düşüncesiyle de hareket edilebilir. Sonuçta biz bu çocukları kaynaştırmaya çalışıyoruz. Bu sistemin adı bu." (SBÖ E-1)
Ölçme ve değerlendirme materyali geliştirilmesi önerilmekte	1 %3,3	"Üniversitedeyken materyal geliştirme dersi vardı. Mesela kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak materyal nasıl geliştirilir diye bir konu öğrenmedik. Bugün belki de en çok zorlandığımız ve en çok karşı karşıya geldiğimiz noktada büyük bir yetersizlik yaşıyoruz. Sonuçta kaynaştırma öğrencileriyle bir gün karşı karşıya geleceğimizi biliyorduk fakat hazırlıklı değildik. Ölçme materyalleri olsa geliştirilse bizlere de tanıtılsa biz de rahatlamış oluruz" (SBÖ E-6)
Okul-öğretmen-veli iş birliği yapılması önerilmekte	2 %6,6	"Eğitimde okul-öğretmen ve velinin işbirliği içinde çalışması kaynaştırma öğrencileri için gelişimi adına bir önem taşır. Veli çocuğunun eğitim hayatını kararlı bir şekilde takip eder, önlemler alır ve eğitimin devamlılığın sağlanmasında büyük rol oynarsa öğretmen de tüm eğitim süreçlerini planlı programlı geçirebilir." (SBÖ E-19).
Sınıf rehber öğretmenin öğrenciyle ilgili bilgi paylaşması önerilmekte	1 %3,3	"Kaynaştırma öğrencileri bireysel takibin olmasıyla öğrenciye fayda sağlamaktadır hocam. Bu durumda sınıf rehber öğretmenlerine büyük bir iş düşüyor. Rehberlik yaptığı sınıftaki öğrencileri tek tek tanımasıyla birlikte kaynaştırma öğrencisine ayrı bir zaman tanımalı. Diğer branşlarla iş birliğinde olmalı. Mini toplantılar yapmalı ve öğrenci hakkında bilgi alışverişinin sürekliliğini sağlamalı." (SBÖ E-30)
Öğretmenlerin öğrenciyi çok iyi tanıması önerilmekte	4 %13,3	"Kaynaştırma öğrencisinin sınıf içindeki durumlarıyla birlikte iyi analiz edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Öğrenciyi tanımak öğretim faaliyetlerini kolaylaştıracaktır. Sadece eğitsel tanılarının yapılmış olması onun performansını ortaya çıkarmada tek yöntem değildir diye düşünüyorum." (SBÖ K-28).

Tablo 7'de sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusundaki çözüm önerilerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Katılımcılardan elde edilen verilere bakıldığında sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin; *Hizmet içi eğitim (4)*, *Uzman öğretmen desteği (2)*, *RAM ile Rehber öğretmenlerin desteği (2)*, *Daha basit soruların sorulması (3)*, *Ayrı sınav uygulaması (2)*, *Öğrencinin duygusal durumlarının dikkate alınması (1)*, *Ölçme ve değerlendirme materyali geliştirilmesi (1)*, *Okul-öğretmen-veli iş birliği yapılması (2)*, *Sınıf rehber öğretmenin öğrenciyle ilgili bilgi paylaşması (1)* *Öğretmenlerin öğrenciyi çok iyi tanıması (4)* gibi çözüm önerilerinde bulundukları görülmektedir.

Araştırmanın bu kategorisine ilişkin verilerde daha çok dikkat çeken güçlükler ise *Hizmet içi eğitim (4)*, *Öğretmenlerin öğrenciyi çok iyi tanıması (4)* ve *Daha basit soruların sorulmasına (3)* yönelik görüşlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu önerilere ilişkin katılımcılardan (SBÖ E-3)'ün görüşü şöyledir: *“Eğitim sistemi kaynaştırma öğrencisi üzerine odaklanıyor ama benim düşünceme göre aile üzerinde de durulması gerekiyor. Ailelerin kaynaştırma öğrencileri üzerine bilinçlendirilmesi gerekiyor. Bu konuyla alakalı olarak aileler de eğitime tabi tutulabilir. Bunun kaynaştırma öğrencilerine katkısı olacağını düşünüyorum.”* Katılımcılardan başkası (SBÖ E-20) ise *“Yüzyüze yapılan bir hizmet içi eğitimin verilmesi gerektiğine inanıyorum. Kaynaştırma öğrencileri için performansın en duru haliyle ortaya çıkmasını istiyorsak gerçek bu işi en iyi şekilde öğrenmemiz gerektiğine inanıyorum”* önerisinde bulunmuştur. Diğer bir Katılımcı (SBÖ K-29) ise *“Kaynaştırma öğrencisinin öğrenme seviyesinin gerçek anlamda iyi bilinmesi gerektiğine inanıyorum. Ölçme araçları daha önceden tanıtılmış olmalı ve kaynaştırma öğrencisinin ölçme araçlarıyla pratik yapmış olması gerekir. Sadece bir test kağıdını önüne koyarak öğrenmelerini takip edemeyiz. Bu yüzden ölçme aracı daha basit hale getirilerek kaynaştırma öğrencileriyle çalışılmalı diye düşünüyorum”* şeklinde öneride bulunmuştur.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümü, alanyazın ve araştırma bulgularına dayanan sonuç, tartışma ve önerilerden oluşmaktadır. Bu araştırmanın sonuçları araştırma bulguları ışığında şu dört temel kategoriye; 1. “Kaynaştırma öğrencilerine yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme tekniklerine ve uygulama sıklığına ilişkin sonuçlar. 2. Kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme-değerlendirme yeterliliklerine ilişkin sonuçlar. 3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusunda karşılaştığı güçlüklerle ilişkin sonuçlar. 4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusundaki çözüm önerilerine ilişkin sonuçlar şeklinde sunulmuştur.

Araştırmanın birinci sorusuna veya temasına bağlı kaynaştırma öğrencilerine yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme tekniklerine ve uygulama sıklığına ilişkin ulaşılan sonuca bakıldığında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin genelde (12) *yılda sadece iki kez ve sınav dönemlerinde* kaynaştırma öğrencilerine yönelik ölçme değerlendirme yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu da kaynaştırma öğrencileri için yetersiz bir ölçme değerlendirmedir. Ayrıca bazı öğretmenler de sadece *derslerde soru-cevaplar şeklinde* kaynaştırma öğrencilerine yönelik ölçme değerlendirme yaptığı saptanmıştır. Bu veride kaynaştırma öğrencileri için yanlış bir ölçme değerlendirme anlayışı olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Çünkü bu araştırmada da ortaya çıktığı gibi çoğu kaynaştırma öğrencisi zaten iletişim konusunda kendilerini ifade etme konusunda güçlük çekmekte ve sorulara cevap verme konusunda öz güven yetersizlikleri yaşamaktadırlar. Ayrıca bazı öğretmenler de konu anlatımları ve ünite anlatımları sonunda test çözümler şeklinde ölçme- değerlendirme yaptıkları saptanmıştır. Bu veriye bakıldığında da öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik yanlış bir ölçme değerlendirme anlayışıyla hareket ettiği sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın ikinci sorusuna veya temasına bağlı kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme-değerlendirme yeterliliklerine ilişkin ulaşılan sonuca bakıldığında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin sadece altısı (%20) kaynaştırma öğrencilerinin ölçme-değerlendirmesi konusunda kendilerini *yeterli*

gördükleri saptanmıştır. Katılımcıların dokuzu (%30) ise kendisini *kısmen yeterli* bulmuş ve katılımcıların yarısı (%50) ise kendisini kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusunda *yeterli bulmamıştır*. Dolayısıyla araştırmada kaynaştırma eğitiminde görev alan sosyal bilgileri öğretmenlerin ölçme değerlendirme konusunda oldukça yetersiz olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın üçüncü sorusuna veya temasına bağlı sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusunda karşılaştığı güçlüklerle ilişkin ulaşılan sonuca bakıldığında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin *sınıfların kalabalık olması (5), ders konularının zor olması (5), öğrenci sevilerinin üstündeki kazanımların olmasından ve kazandırılmayan kazanımların olması (6), İletişim kurmaması ve okuduğunu anlayamaması (5), ölçme değerlendirmenin formalitede kalması (6), ölçme değerlendirme konusunda istenilen amaca ulaşmaması (5), öğretmenin ölçmede yetersizliğine sahip olması (4) ve öğrencilerin okuma-yazma yetersizliğine sahip olması (3)* gibi bir çok güçlük yaşadığına ilişkin bir sonuca ulaşılmıştır. Dolayısıyla araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusunda birçok güçlükle karşılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın dördüncü sorusuna veya temasına bağlı sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusundaki çözüm önerilerine ilişkin ulaşılan sonuca bakıldığında, kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerin karşılaştığı güçlükleri aşma konusunda; *Hizmet içi eğitim (4), Uzman öğretmen desteği (2), RAM ile Rehber öğretmenlerin desteği (2), Daha basit soruların sorulması (3), Ayrı sınav uygulaması (2), Ölçme ve değerlendirme materyali geliştirilmesi (1), Okul-öğretmen-veli iş birliği yapılması (2), Sınıf rehber öğretmenin öğrenciyle ilgili bilgi paylaşması (1) Öğretmenlerin kaynaştırama öğrencisini iyi tanıması (4)* gibi çözüm önerilerinde bulundukları saptanmıştır. . En dikkat çeken çözüm önerisi ise öğretmenlerin yetersizliğinin giderilmesi için hizmet içi eğitim alınması ve ölçme değerlendirmenin daha gerçekçi olması için öğrencilerin seviyelerine uygun daha basit soruların hazırlanması gerektiği önerileri olmuştur.

Öneriler

Bu araştırmada kaynaştırma eğitimini veren öğretmenlere, okul yöneticilerine, veliler ve ilerde araştırma yapacak araştırmalara yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur. Öneriler sırayla şöyledir;

1. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde açılacak hizmet içi eğitimlerle kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlere ve diğer tüm öğretmenlere özel eğitimde ölçme-değerlendirmede kullanılan yöntem ve tekniklerine ilişkin eğitimler verilmelidir.
2. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlere Özel eğitim bölümündeki akademisyenler, Rehberlik Araştırma Merkezlerinde görevli özel eğitim öğretmenleri ve okul Rehber öğretmenleri tarafında özel eğitimde ölçme-değerlendirme konusunda uzman desteği sunulmalıdır.
3. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlere verilecek ölçme-değerlendirme eğitimleri ilgili il ve ile Milli Eğitin Müdürlükleri tarafında organize edilmelidir.
4. Kaynaştırma öğrencilerinin daha nitelikli, etkili ve verimli olması için okul, öğretmen ve veli gibi eğitimin tüm aktörleri arasında iş birliği yapılmalıdır.
5. Kaynaştırma öğrencisine ilişkin gerekli bilgiler ilgili kişi ve kurumlarla yerinde ve zamanında paylaşılmalıdır. Böylece kaynaştırma öğrencinin eğitiminde sorunlu öğretmenin kaynaştırma öğrencisini tanınması sağlanmalıdır.
6. Bu araştırmaya benzer araştırmalar Türkiye'nin farklı il ve bölgelerinde de yapılabilir.
7. Bu araştırma nitel araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı bir araştırmadır. İleri araştırmalar benzer konuda nicel araştırma yöntemi ve teknikleri ile sürdürölerek alana farklı bir katkı sunulabilir.

Kaynakça

- Airasian, P. W. (1994). *Classroom assessment*. New York: McGraw-Hill.
- Akçamete, A. G. (2010). *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Kök Yayınevi.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 15.
- Arter, J. ve V. Spandel. (1992). *Using portfolios of students work in instruction and assessment*. Educational Measurement. Issues and Practice.
- Atkın, N. (2011). *Kaynaştırma*. (Ed. H. Avcıoğlu). *İlköğretimde özel eğitim içinde* (s. 1964). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydin, D. ve Sapsağlam, Ö. (2019). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kaynaştırma Uygulamalarının İncelenmesi. *Ejer Congress 2019 Bildiri Kitabı*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aykaç, M. & Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramının yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 297-314.
- Ateş, R. C. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik öz yeterlik inançlarının incelenmesi*. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Baltacı, A., (2017). *Nitel veri analizinde Miles-Huberman Modeli*. Ahi Evran Üniversitesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3 (1), 1-15.
- Batu, E. S. (2000). *Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık*. *Anadolu Üniversitesi, Engelliler Araştırma Enstitüsü. Özel Eğitim Dergisi*, 2 (4), 35 – 45.
- Batu, S., İftar, G. K. & Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2) 33-50.
- Batu, S., İftar-Kırcaali, G. (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Batu, S., Uysal, A. (2009). *Günümüz sınıflarına engelli çocukların katılımını destekleme*. (ed. G. Akçamete). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akçamete, G. (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bülbül, K. (2010). *Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yeterlikleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek lisans tezi.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (çev. S. Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. (2. Baskı). USA: SAGE Publications.
- Cilga, İ. (1999). Türkiye’de çocuk hakları çalışmaları. 2. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*. (Ed. B. Onur.), Ankara: AÜ Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını.
- Çavuş, E. İ. (2019). *Özel eğitim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde harita okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesi*. Gazi Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Davey, L. (2009). The application of case study evaluations. (Çev: Tuba Gökçek). *Elementary Education Online*, 8 (2), 1-3.
- Dede, Ş. (1996). Özel eğitim hakkında salamanca bildirisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2 (02).
- Demirel, Ö. (1999). *Plandan değerlendirmeye öğretme sanatı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Diken, İ. H. & Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2 (03).
- Doğanay, A. (2002). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (Ed. C. Öztürk.), Sosyal bilgiler öğretimi içinde (s. 15-46). Ankara: Pagem Akademi Yayıncılık.

- Eripek, S. (2002). *Özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eripek, S., (2005). *Özel eğitim*. Anadolu Üniversitesi. Açıköğretim Fakültesi. Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı. ISBN 975-06-0149-1. Eskişehir.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları. Ankara.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30 (4), 233-252.
- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2004), 223-236.
- Güleryüz, Ş. (2009). *Kaynaştırma eğitime devam eden engelli öğrencilerin akranları ile ilişkilerinde karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Gündüz, M., & Akın, A. (2015). Türkiye’de devlet okullarındaki özel eğitimle ilgili sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching*, 4 (2), 86-95.
- Gürsel, O. (2006). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, 5. Basım No: 794, 40-55.
- Gürsel, O. (2008). *Özel eğitimde değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Houser, J. (2015). *Nursing research: reading, using, and creating evidence*. (3rd ed.). Burlington: Jones ve Bartlett Learning.
- İlk, G. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- İlk, G. & Açıkalın, M. (20219). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47 (219), 57-58.

- Krefting, L. (1991). Rigor in qualitative research: the assessment of trustworthiness. *The American Journal of Occupational Therapy*, 45 (3), 214-222.
- Lindsay, G. (2007). Educational psychology and the effectiveness of inclusive education/ mainstreaming. *British Journal of Educational Psycology*, 77 (1), 1-24.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Turan, S.). Ankara: Nobel Yayıncılık (Özgün çalışma, 2009).
- Metin, N. (1989). *Okul öncesi dönemde down sendromlu ve normal gelişim gösteren çocukların sosyal iletişim davranışlarının incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Yayınlanmış doktora tezi.
- Michaelis, W. (1988). *Social studies for children a guide to basic instraztion. planning and providing for invidual differences* (s. 109-134). New Jersey: Prentice-Hall.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1).
- Kanat, H. (2015). *Kaynaştırma öğrencisi olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaptıkları eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüş ve önerileri*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8 (1), 1–15.
- Kartal, M. ve Korkmaz, Ö. (2017). *Özel eğitimde fen bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Keçe, A. G. M. & Merey, A. G. Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyal bilimler disiplinlerine ve disiplinlerarası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, VIII (I), 110-139.
- Kırcaali-İftar, G. (1992b). Kaynaştırma becerileri öz-değerlendirme aracı. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 119-129.

- Mcloughlin, J. A. ve Lewis, R. B. (1997). *Assessing special students*. USA.
- MEB. (2004). *Özel eğitim rehberlik ve danışma hizmetleri genel müdürlüğü*. Ankara.
- MEB. (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. Sınıflar öğretim programı (taslak basım)*. Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB. (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. Sınıflar öğretim programı ve klavuzu (taslak basım)*. Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB. (2006). *Özel eğitim hizmetleri tanıtım el kitabı*. Ankara.
- MEB, (2010). *Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. Ankara, ISBN: 978-975-11-3469-1.
- MEB. (2013). *Bütünleştirme kapsamında eğitim uygulamaları öğretmen kılavuz kitabı*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. CAPİTA International Development. Haziran 2013. Ankara.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7 sınıflar*. Ankara.
- Mengi, A. ve Alpdoğan, Y. (2020). Covid-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49 (1), 413–437.
- Özpolat, A. (2009). Toplumsallaşma hedefleri açısından 2005 sosyal bilgiler öğretim programı. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 249-267.
- Öztürk, C., (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik vatandaşlık eğitimi*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Özmen, C. (2015). Dünyada ve ülkemizde sosyal bilgiler. (Ed. C. Dönmez ve K. Yazıcı), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 3-21). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, D., & Akdal, D. (2022). Sınıflarında özel gereksinimli öğrencileri olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretimine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 61, 453-484.
- Paul, R. (1995). *Language disorders from infancy through adolescents: Assessment and interventions*. St. Louis: Mosby – Year Book Inc.

- Resmî Gazete, (2009). *Engellilerin haklarına ilişkin sözleşme*, sayı: 27288. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/EngellilerinHaklarinalliskinSozlesme.pdf> , Erişim tarihi 03.02.2023
- Resmî Gazete, (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*, sayı: 30471 [<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>], Erişim tarihi: 19.01.2023
- Resmî Gazete, (1997). 573 sayılı *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. [<https://www.mevzuat.gov.tr/>], Erişim tarihi: 04.02.2023.
- Resmî Gazete, (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. [<https://www.resmigazete.gov.tr/>], Erişim tarihi: 04.02.2023
- Resmî Gazete, (1995). *Çocuk haklarına dair sözleşme*, sayı: 22184. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf> Erişim tarihi: 27.01.2023
- Saban, A. Ersoy, A. (2019). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sarılarhamamı, H. (2020). *Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimde sosyal bilgiler dersinin yeri ve önemi*. Akdeniz Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Sarılarhamamı, H. & Demirkaya, H. (2021). Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin yeri ve önemi. *International Journal of Field Education*, 7 (1), 131-143.
- Sucuoğlu, B., Kargın, T. (2010). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. Ankara: Kök Yayınevi.
- Şahin, M., Gögebakan Yıldız, D., Duman, R. (2011). *Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi üzerine bir değerlendirme. Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 96-121.
- Tonga, D., & Kılıçoğlu, M. K. G., (2013). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde yer alan kazanımların vatandaşlık ve insan hakları konuları açısından değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171 (171), 289-308.

Tohum Otizm Vakfı, (2011). *Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimde dünyadan ve Türkiye’den iyi örnekler*, [https://www.sabancivakfi.org/i/content/4859_2_Kaynastirma_Butunlestirme_Yoluyla_Egitimde_Dunyadan_ve_Turkiyeden_Iyi_Ornekler.pdf].

Erişim tarihi: 23.01.2023

Tucker, J. A. (1985). *Curriculum based assessment: An introduction*. Exceptional Children.

Uysal, A., (1995). *Öğretmen ve okul yöneticilerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri*. Eskişehir: Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.

Uysal, A. (2004). Kaynaştırma uygulamaları yapan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri. *13. Özel Eğitim Günleri Kongresi*. Özel eğitimden yansımalar, (s. 121), Eskişehir.

Whittemore, R., Chase, S. K., & Mandle, C. L. (2001). Validity in qualitative research. *Qualitative Health Research*, 11 (4), 522-537.

Yaylacı, Z. & Aksoy, B. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikler. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (6), 19-40.

Yazıcı, K. (2009). Yeni Zelanda sosyal bilgiler öğretim programı ve bu programın Türkiye’deki sosyal bilgiler öğretim programı ile karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 423-435.

Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve Türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 8 (1), 92-11.

Yıldırım, A., & Şimşek, A. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık,

Yıldırım, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterlilikleri: Samsun ili örneği*. 19 Mayıs Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods*. (3. Basım). California: Sage Publications.

Yüksel, S (1996). *Ortaöğretim kurumlarında görev alan öğretmenlerin program geliştirmeye karşı tutumları*. Gazi Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

Yüksel Kayacan, A. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenleri için kaynaştırma/bütünleştirme süreci el kitabı*. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yüksek lisans tezi.

EK-A: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Kaynaştırma öğrencilerine ne sıklıkta ve hangi tekniklerle ölçme-değerlendirme yapmaktasınız?
2. Kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusundaki yeterlilik düzeyinize ilişkin görüşleriniz nelerdir?
3. Kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusunda karşılaştığınız güçlüklerle ilişkin görüşleriniz nelerdir?
4. Kaynaştırma eğitiminde ölçme-değerlendirme konusuna ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?

EK-B: Bilgilendirme ve Onam Formu

KATILIMCI BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU

Değerli Katılımcılar,

Bu araştırma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tez çalışması “**Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirme Yeterlikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri**” adlı konuya ilişkin verilere ulaşmak amacıyla yapılmaktadır. Araştırma Doç. Dr. Abdurrahman MENGİ danışmanlığında Yüksek Lisans Öğrencisi Gülnihal KOŞUT tarafından yürütülmektedir. Araştırma verileri, Van illerinde bulunan ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden toplanılacaktır. Araştırma için Ek-1 Öğretmen Görüşme Formu oluşturulmuştur.

Görüşme formu ile toplanacak araştırma veriler sadece bilimsel amaçlarla kullanılacak olup başka kişi ya da kurumlara verilmeyecek, kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bu görüşmeye katılmama ve katıldıktan sonra çekilme hakkınız bulunmaktadır. Araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi için görüşme sorularını dikkatle ve içtenlikle yanıtlamanız gerekmektedir.

Sayın katılımcı bu araştırmaya görüşlerinizle katkı sunmayı kabul ediyorsanız lütfen aşağıdaki bölüme adınızı ve soyadınızı yazıp tarih ve imza atınız. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Gülnihal KOŞUT
Öğretmen

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Yukarıda Belirtilen Koşullar Çerçevesinde Görüşmeyi Kabul Ediyorum.

Ad-Soyadınız:
Görüşme Yeri:

Görüşme Tarihi:
İmza:

Demografik Bilgiler

Yaşınız: ()

Doğum Yılıınız: () 1995 () 1996 () 1997 () 1998 () 1999 () 2000 () 2001 ()
2002

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Öğrenim Durumunuz: () Önlisans () Lisans () Y. Lisans () Doktora

Mezun Olduğunuz Program:

Görev Yeriniz ve Çalıştığınız İlçe:.....

EK-C: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

...../...../.....

Gülnihal KOŞUT

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

16/10/2023

Tez Başlığı / Konusu

“Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Yeterlikleri,
Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 49 sayfalık kısmına ilişkin, 16/10/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından İthenticate intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 (İKİ) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

16/10/2023
Gülnihal KOŞUT
Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Gülnihal KOŞUT
Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi
Statüsü : Y. Lisans ☒x Doktora ☐

DANIŞMAN
Doç. Dr. Abdurrahman MENGİ
16/10/2023

ENSTİTÜ ONAYI
U Y G U N D U R

...../...../20....

Refik GÜRBÜZKOL
Enstitü Sekreteri